

HLASY

katolického spolku tiskového.

Ročník 34.

Číslo I.

GARCIA MORENO,
MUČEDNÍK KATOLICKÉ CIVILISACE.

ŽIVOTOPISNÝ OBRAZ NAKRESLIL.

VOJTĚCH KAMEŠ.

Cena

50 h.

V PRAZE 1903.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V komisi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Franci.

GARCIA MORENO.

HLASY

katolického spolku tiskového.

Ročník XXXIV.

ČÍSLO 1.

GARCIA MORENO

V PRAZE 1903.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V kommissi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francla.

GARCIA MORENO,

MUČEDNÍK KATOLICKÉ CIVILISACE.

ŽIVOTOPISNÝ OBRAZ

NAKRESLIL

VOJTĚCH KAMEŠ.

V PRAZE 1903.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA.

V jižní Americe na západ při Tichém oceánu rozkládá se na rovníku nevelká republika Ecuador. Na severovýchodě hraničí s Columbií, na jihovýchodě s Peru. Mohutné horstvo Kordiller prostupuje zemi dvěma hřebeny. V pásmu západním nejvyšším bodem jest hora Chimborazo. Velikán tento byl dlouho prohlašován za nejvyšší horu na zemi. Vypíná se 6310 metrů nad mořem. Klidně koupá hrdou, sněhem pokrytou hlavu svou v bezoblačném blankytu, v nejčistším vzduchu, i když tam dole moře se pění a divá bouře stromy láme. Kolem něho, jako malé děti kolem obra, řadí se hory nižší.

Nedaleko obrovské pyramidy této, kterou ke slávě své na věčné časy zbudoval si sám Bůh, leží na širé planině, dosti vysoko v horách, město Quito. Tam ještě před čtvrtstoletím žil a působil šlechtetný muž, který duchem, silou katolické víry, mužností a statečností vynikal nad vrstevníky své, jako ta hora obrovitá nad okolní pahorky.

Mužem tím jest Garcia Moreno. U nás jméno jeho téměř neznámo, a přece zasluhuje počítán býti mezi nejslavnější muže katolické.

Gabriel Garcia Moreno narodil se v Guaya-

quilu, 24. prosince 1821, šest měsíců před svržením vlády španělské a před prohlášením republiky. Otec jeho, don Gabriel Garcia-Gomez, přestěhoval se sem z Villaverde v Nové Kastilii; po převratu státním zůstal věren svržené vládě a pokutován konfiskací statků. Matka jeho, dle níž přijal podle španělského obyčeje jméno na místo druhého jména otcova, slula dona Mercedes Moreno, byla dcerou alkada Guayaquilského a tetou slavného kardinála Morena, arcibiskupa toledského.

Otec smířil se s republikou teprve, když byla její neodvislost Španělskem uznána.

Manželé tito měli osm dětí, z nichž osmým byl Gabriel. Jako dítě byl slabého těla a bázlivého ducha, nikdo by v něm byl netušil budoucího hrdinu. Báł se tmy, bouře, střelby z děl. Matka snažila se bázlivost tuto přemoci rozumným poučováním, ale otec užil rázných prostředků. Když zuřila bouře, zavřel chlapce na balkon, aby zvykal bleskům a rachotu bromu. Když pak jednou ležela v domě v odlehlé komnatě mrtvola, u níž hořely čtyři svíce, poručil otec večer Gabrielovi, aby vzal svíci a rozžehl ji o některou z těch brozných svící; chlapec poslechl, učinil tak rukou třesoucí se, ale poslechl přece.

Chudoba dolehla na rodinu ještě krutěji, když Garcia Gomez zemřel. Co bude z malého Gabriele? Jeho bratři a sestry byli již dospělejší a mohli sami živiti se, ale Gabriel ještě ničemu se neučil. Než zbožná matka nezoufala. Naučila jej sama čísti a psáti a poprosila o další pomoc řeholníka od Notre-Dame de la Merci, P. Bétancourta; tento naučil jej počátkům latiny i jiných věd. Na prosbu matčinu dvě její sestry, které bydlily v Quito, přijaly hoča k sobě a umožnily tak další jeho studium. Universita

v Quito, tehdy v Jižní Americe proslavená, brzo čítala jej mezi své nejlepší žáky. Na universitě této strávil čtyři roky, ukazuje neobyčejné schopnosti i pevnou vytrvalost. Nevěda ještě, kterému oboru věd by se věnovati měl, vzdělával se ve všech. V mathematice a chemii měl přece zvláštní zálibu; ale nezanedbával ani filosofie, ani theologie, neméně cvičil se i v řečnictví a spisovatelství. Byl zároveň básníkem, řečníkem, polemikem, naučil se vedle španělštiny i latině, francouzštině, angličtině, vlaštině; těmito jazyky všemi dovedl plynne mluvit. Jeho zotavením byly hovory s několika přáteli o věcech dějepisných a literárních. V noci, jak vypravuje jeho životopisec*), když celé město spalo, bděl při světle chudé lampy skloněn nad svými knihami. Konečně přemožen zemdleností sebral s lože svého žíněnku a pokrývky a lehl oblečen na holá prkna, aby spánek svůj neprodloužil přes míru nejnnutnější. O třetí hodině ranní byl již vzhůru. Když se mu proti vůli oči zavíraly, onyl obličej a anebo ponořil nohy do studené vody. Toť ovšem přemrštěnost, ale krásná přemrštěnost, které však k úplnému následování nedoporučujeme. I Garcia Moreno způsobil si tím nervosu, bolesti oční i jiné bolesti, jimiž stále trádal.

Garcia Moreno nezanedbával ani cvičení tělesných. Stal se výtečným střelcem, a kordem i kopím vládl, jako šermířský mistr. V bouřlivých republikách amerických jest i toho potřebí. Studoval i umění vojenské a porovnáváje taktiku různých zemí, vzdělával se na výborného důstojníka.

V dvaceti letech, kdy dokončil své studie,

*) Garcia Moreno, par le R. P. Berthe, de la congreg. du Très-Seint. Rédempteur, Paris, Retaux et Bray, 1888.

byl již statným mladým mužem: velký, čelo široké, oko černé, pronikavé a zářící, ve všech pohybech, v každém slově, jevil milou přímost, která mu získávala srdcí všech. Salony quitoské byly mu otevřeny; matky, které měly dcery na vdání, jej vyznamenávaly, ač byl chudý, a nejedna koketka asi pokoušela se o mladého učence, který dosud měl jen jednu náruživost: knihy. I dal se i on na chvíli uchvátiti. Až jednoho jitra, vrátiv se domů přisvědčoval, že tanec jest přece zábavnější nežli šerm anebo algebra. Ale to bylo jen uchvácení pomíjející. „Život jest příliš krátký, abych zmařiti mohl jediný den marnostmi!“ tak zvolal a padl na kolena před křížem, neboť již tehdy byla jeho zbožnost hluboká. Vstav, ostříhal si vlasy jako mnich a vítězně poblížeje na své knihy pravil: „Ó, mé knihy, jste se mnou spokojeny? Teď vám budu věrným, chtěj nechtěj, nejméně šest neděl!“

Té doby domníval se, že jest povolán ke stavu duchovnímu, přijal tonsuru a nižší svěcení a chystal se přijati již i podjáhenství. Ale mnozí z jeho přátel zapřísáhali ho, aby se neukvapil. Uznávali, že jeho zbožnost, přísný život i vědomosti uschopňují jej k povolání kněžskému, ale poukazovali také, že má mnohé vlastnosti výtečného laika, a že republika potřebuje rovněž tak i dobrých otců rodin, poctivých politiků a věrných důstojníků. Mladý Gabriel poslechl a pokračoval ve svých studiích ve všech směrech. Dosáhl diplomu doktora práv a dal se zapsati do seznamu advokátů. Bylo mu třiaadvacet let.

Ale tuto kariéru brzo opustil. Byl podveden v nemilé záležitosti, když hájil nehodného duchovního proti arcibiskupu quitoskému. To mu znechutilo jeho dosavadní povolání; útlé jeho svě-

domí děsilo jej, že by snadno mohl zastávati často věc nepravou. Tajemný pud, či spíše pokyn Prozřetelnosti božské vedl jej na dráhu ještě obtížnější, než jest povolání kněze a advokáta. Přišel na svět, aby stal se ochráncem práva a Církve, mečem Evangelia, vladařem velikým, ano otcem vlasti.

R. 1846 pojal za choť seňoritu Rosu Ascasubi, sestru svých dvou přátel Manuela a Roberta Ascasubi, kteří rovněž tak jako on planuli láskou k vlasti, a kteří pak nejdennkrát stali se mu užitečnými pomocníky.

Jeden z nich radil mu, aby napsal dějiny Ecuadoru. — „Nikoliv, odpověděl mu Garcia Moreno, potřebi dříve utvořiti dějiny lepší, neb až podnes byly děje Ecuadoru velmi smutny.“ Nežli však přikročíme k vylíčení této jeho podivuhodné činnosti, nutno přehlédnouti politickou i sociální minulost jeho vlasti.

Od té doby, kdy jako většina osad španělských, setřásla jho mateřské země, revoluce tu stíhala revoluci. Nejprve pojal ji Bolivar do veliké republiky kolumbijské, potom připojena byla k Peru, až r. 1830 dobyla si své samostatnosti a neodvislosti, ale nikoliv pokoje. General Flores, jeden z nejschopnějších důstojníků Bolivarových, zřídil si tu pod jménem presidenta republiky jakýsi druh samovlády. Moci své užíval na prospěch nevázané a rovněž tak jako on sám cizácké soldatesky. Tito staří žoldáci bez rodiny a bez vlasti toulali se z kraje do kraje, vydírali obyvatelstvo, vybírajíce si od něho svůj žold, jež jim vláda obyčejně zůstávala dlužna. Zemědělství i obchod byly na psu, státní pokladny prázdné, úřady na prodej. Flores vedl veselý život a po

važoval se za nedotknutelného uprostřed svých pretorianů, zvaných *t a u r a s*.

Nicméně přece povstání vypuklo 6. března r. 1846 a Garcia Moreno nemálo přispěl k jeho zdaru. Po dvouměsíčním boji svolil Flores, že odpluje do Panamy, když mu bude zaručen titul jenerála, jeho statky a tučná pense Morenovi, kterýž byl jedním z předních činitelů tohoto převratu, podali potom spoluobčané řídký důkaz důvěry, tím významnější, když povážíme, že mu bylo teprve čtyřiaadvacet let. Bylo mu uloženo vybrati dlužné daně; vykonal nemilou tuto úlohu s rázností, spravedlností a nezištností takovou, že spokojeni byli všickni, nejvíce ovšem ministr financí. Nabízenou mu národní odměnu odmítl: „Vážnost mých spoluobčanů jest jedinou odměnou, po které toužím, pravil; přistoupí-li k tomu ještě i spokojenost čistého svědomí, vážím si toho více než všech vyznamenání a všeho zlata celého světa.“

Předsedové republiky, kteří po Florovi následovali, nesplnili nadějí v ně kladených. Jeden byl neschopným, druhý lakotným, třetí, Manuel Ascasubi, švagr Garcie Morena, byl jen kratinký čas presidentem, jenerál Roca pak dopouštěl se těchže chyb, jako Flores. Flores měl v zemi mnoho přívrženců, zvláště mezi úřednictvem a *taury*, kterým trpěl všecku jejich zvlí. I myslil, že nadešel příhodný okamžik, aby opět uchvátil vládu. Předstíral, že se mu jeho pense neplatí, ucházel se o podporu ve Španělsku, sliboval, že zřídí v Ecuadoru království pro jednoho ze synů královny Marie Kristiny, koupil již i čtyři válečné koráby a sháněl v Irku a Španělsku mužstvo.

Nebezpečenství bylo veliké. Garcia Moreno povzbuzoval chabou vládu, v jednom časopise napsal slova, která ukazují jeho ráznou odhodlanost:

„Kdybychom my byli vládou, položili bychom okeán mezi nás a mezi janičáry, a kdyby ani to nestačilo, celou věčnost.“ Vyburcován jeho nadšenými filippikami, chystal se národ k odporu. I sousední republiky vyzýval, aby se spojily s Ecuadorem. Peru a Nová Granada uposlechly hlasu jeho, utvořily s Ecuadorem spolek na obranu a dohodly se, že přeruší se Španělskem a dle potřeby i s Anglií všecky obchodní styky. Mohl tedy Garcia Moreno psáti s mladickým nadšením:

„Flores přichází s lupiči svými. Přejde od břehů španělských nebo od břehů anglických? To nevíme; ale konečně v několika měsících objeví se na pobřeží našem. Nechť jen tedy přijde, my se přičiníme, abychom ho dobře uvítali a jemu přichystali hrob dosti hluboký, by v něm pohřben býti mohl on i jeho zločiny. Nechť přijde, půjdeme mu vstříc, abychom vyhladili plémě zrádců! Nechť přijde, my budeme argumentovati proti těmto lupičům důkazy tak subtilnými jako kopí, a pádnými jako olovo. Nechť přijde, a ze všech prsou vyrazí křik vítězný: smrt vetřelcům a ať žije Amerika!“

Obchodnické sobectví však mělo větší ještě účinek než nadšení vlastenecké. Obchodníci angličtí, dovědévše se, že republiky tichomořské vážně zamýšlejí přerušiti s nimi styky obchodní, podali lordu Palmerstonovi pamětní spis, v němž poukazovali, že republiky tyto skorem všecko své zboží odbírají od nich, že také uzavřely značné výpůjčky na burse londýnské, že by tedy obmýšlená výprava Florova byla velikým neštěstím pro poddané Jejího Veličenstva. Lord Palmerston jim vyhověl a lodi k odplutí přichystané zabavil. Flores byl nucen mužstvo, jehož měl již přes tři tisíce, rozpustiti a úmyslu svého se vzdáti. Když

nebezpečnosti takto bylo odvráceno, mohli nyní vlastencové ecuadorští věnovati síly své upravení vnitřních záležitostí své vlasti.

Garcia Moreno stal se nyní žurnalistou, psal veršem i prosou do rozličných listů. Články jeho značily se jemnou a často i trpkou ironií. By si oddechnouti mohl po zápasech politických, odebral se r. 1849 do Evropy. Ve Francii překvapil jej návrat duchů k ideím náboženským po uplynulých bouřlivých dnech; Thiers pak uchvátil jej tak, že přál své vlasti podobného presidenta. Měl se jím státi sám.

Po svém návratu, když v Panamě chystal se vstoupiti na lodi plující do Guayaquilu, zpozoroval hlouček řeholníků, kteří smutně bloudili přístavem, hledající lodi, která by je převezla do Anglie. Byli to jesuité, jež právě zednáři Nové Granady z pouhé nenávisti k Církvi katolické vyhnali. Zločin jejich záležel v tom, že založili několik kollejí v různých místech a v krajině divochy obydlené hlásali evangelium. V tom hledali radikálové nebezpečnosti veliké pro svobodu nejen v Bogotě, ale v celé Americe. Svolán kongres, jesuité zahrnuti pomluvami a potupou a vyhnáni. Hledající novou hostinnější půdu, chtěli právě opustiti Ameriku, když jim Garcia Moreno učinil neočekávanou nabídku. Nabídl vyhnancům útulek v Quito, kde již dlouho četné rodiny toužily, by jim mohly svěřiti výchovu svých dětí. Jesuité byli hotovi nabídku přijati, ale pochybovali, zdaž podaří se novému ochránci jejich, aby byli přijati; zednáři, všemohoucí v Guayaquilu, třebaž ani nedopustí, by vystoupili na břeh? Garcia Moreno odpověděl, že zná osobně nového presidenta Diega Noboa a ubezpečil je, že jest tento mužem dobrým a katolicismu příznivým. Dobrého

tohoto starce povýšil na křeslo presidentské radikál Urbina, doufaje vésti vládu v jeho jménu a při nejbližší příležitosti vstoupiti na jeho místo; ale snad bude obratným jednáním dosaženo jeho svolení, dříve než by se mohl poraditi se zlým duchem. A tak se také stalo. Jakmile dorazili do Guayquilu, spěchal Moreno k prezidentovi a žádal vřele o dovolení, by vyhnání řeholníci v Quito se usaditi směli. Noboa souhlasil. Ale generál Obando, hlavní původce vypuzení jesuitů z Nové Granady, který je sledoval, aby se tak o jejich odchodu ujistil, přišel v patách za ním a protestoval proti pohostinství, propůjčenému vyhnancům. Noboa odpověděl, že jest již pozdě a že ostatně Ecuador nestará se o vnitřní záležitosti Nové Granady.

Od té chvíle byla otázka jezuitská na denním pořádku. Urbina obvinil formálně Noboa ze slabosti a zrady. Tento na radu Garcie Morena předložil věc národnímu shromáždění, a tázal se, mají-li jesuité považováni býti jako obyčejní občané podrobení obecnému právu, anebo má-li potvrzen býti vypovídací dekret Karla III, krále španělského ze století předešlého?

Boj byl prudký. Moreno žádal formální a a slavnou rehabilitaci. Španělsko stihlo druhdy jesuity bez příčiny, proč by se to nemělo říci? Tyranský dekret, prohlašující za zatčené všechny, všude, jednoho dne a jedné hodiny, aby deportováni byli bez soudu a bez výjimky, i nemocní i umírající, neměl jiného důvodu leč libovůli královskou; proč neměl by napraven býti tento zločin monarchie? A majorita, majíc také zření k četným peticím vyhověla přání národa a rozhodla se pro slavné znovu uvedení.

Lid pozdravil dekrét tento nadšeným po-

tleskem. Tovaryšstvu Ježíšovu vrácen kostel, jenž mu náležel před potlačením, a také v držení statků je dekrét uváděl. Den znovuvvedení Otců do chrámu Ježíšova po třiaosmdesátiletém vyhnanství byl dnem triumfálním. Ulice hlavního města byly koberci ozdobeny; zástupy lidu tísnily se s plesáním, kudy Otcové jíti měli. Téměř po stu letech po prvé opět u oltáře svého stáli mužové řádu proslulého zbožností i učeností. Při pohledu na nadšení lidu řekl by člověk, že každá rodina našla zase své přátele a své Otce.

Garcia Moreno snad ani netušil, jak zuřivou nenávistí hoří tajné společnosti proti tomuto slavnému Tovaryšstvu. Urbina, podlehnuv v parlamentu, neváhal dovolávat se mocnosti cizí a dosáhl toho, že Nová Granada prohlásila za svou urážku a a téměř za casus belli pohostinství Ecuadoru, propůjčené jesuitům, od ní vyhnaným. Slabý prezident Noboa ze strachu, aby nebyl považován za Floreana (přívrženec Florův) a snad dokonce i za jesuitu, již ustupoval tomuto nátlaku diplomatickému; ale statečný obhájce svobody chopil se péra a uveřejnil brožuru Defensa de los Jesuitas, již takto končil.

„Z nájezdů se všech stran proti Tovaryšstvu Ježíšovu činěných dovozujete, že vaše vláda má právo žádati na nás vypuzení těch, jež vypuditi vám se uráčilo. Nuže právě jsme viděli, že vaše obvinění nejsou víc než neurčitá deklamace, a podáváte-li důkaz, děje se to textem falšovaným. Vaše domnělé právo spočívá na pouhé fikci, a vaše spravedlnost na lži.

Ale kdybyste měli stokráte pravdu, a kdyby jesuité byli stokráte horšími, než vy je činíte, jakým právem národ cizí nás může nutiti, abychom je vyhnali? Že se žádá vydání individua v pří-

padech smlouvami předvídaných, souhlasím, ale žádati vypuzení uprchlíků úplně nevinných, jež jsme přijali s pocitem šlechetné útrpnosti, to jest attentátem proti svrchovanosti neodvislého národa.

Nové Granadě nenapadlo by žádati vyhnání jesuitů od Anglie nebo Spojených Států. Ví velmi dobře, že by taková smělost byla považována za urážku od vlád těchto zemí, ale s Ecuadorem možno si dovoliti všecko. Uráží nás, že nás považuje za slabé, vyhrožuje nám, poněvadž myslí, že nejsme ničeho více schopni než dělat pronunciamenta. V tom se mýlí: Láska k vlasti nevy-mřela v srdci Ecuadoriánů. V den nebezpečení spojí se všechny strany k obraně národní neodvislosti a vláda spíše pohrbí se pod zříceninami republiky, než aby vydala svou čest na pospas nespravedlnosti: toť její nezvratné rozhodnutí.

Co nás se týče, my víme, že boj jest vyhlášen ne jesuitům, ale kněžství a víře katolické. Proskribují jesuity, pak duchovenstvo světské a potom všechny dítky Církve. Tak bude vykopána propast, která pohltí i Ecuador i všechny republiky katolické. Ale nikoliv, my nebudeme tak zbabělými, abychom se podrobili pekelným požadavkům červené roty; víra našich otců nepřestane nikdy zářiti našemu Ecuadoru. K její obraně neumdlí kněžstvo, nedá se uspati lid v tichou resignaci. Půjdeme do boje vedeni věčnou Prozřetelností. Máme-li, jako Hebreové, projíti vlnami rudého moře, Bůh otevře cestu vyvolenému lidu svému, a my na břehu druhém zapějeme píseň vítězství a osvobození.“

Místo odpovědi utekli se radikálové k obvyklému prostředku svému: ke vzbouření. Urbina prohlásil sesazení starého presidenta Noboy a sebe za jeho nástupce; dal jesuity zatknouti a dovéztí na lodi do Panamy.

V Ecuadoru hospodařeno nyní jako v zemi nepřátelské. Loupeže, vraždy, svatokrádeže byly na denním pořádku. Taurové, jež diktátor nazýval „svými kanovníky,“ měli všecku zvůli. Stěžoval-li si někdo do nich, odpovídal Urbina, že každý pořádný člověk má býti po šesté hodině doma a že po západu slunce není za pořádek zodpovědným. Většina občanů přestrašena dala si takovou odpověď líbiti a v celé republice zavládlo ticho hřbitova. Ale jeden muž přerušil ticho to a dal výraz obecnému rozhořčení v denníku *La Nación*, jehož první číslo končil Garcia Moreno těmito slovy: „Znám dobře důvody, které by mi radily mlčeti: není mi také neznám osud, který mne očekává; temná předtucha krouží kolem mne za nepokojných nocí, ale potřebí, by se někdo obětoval, by pokusil se zastaviti zem řítící se do stavu divokosti. Přijdiž si koule zločincova, aby pronikla srdce mé; bude li moje vlast zbavena tlaku, který ji dusí, s radostí sestoupím do hrobu.“

Urbina cítil, jak hroznou zbraní proti němu mohl by se stát *Nación*. Vzkázal Morenovi, vydá li ještě číslo druhé, že bude zatčen a zavezen na území Indiánů. Řekněte svému pánovi, odpověděl Garcia Moreno velícímu generálovi, že jsem předvídal jeho úkaz, a že k četným důvodům pro vydávání listu nyní ještě přibyl ten, abych se nezneuctil, kdybych ustoupiti měl jeho hrozbám.“

Celá republika s živým zájmem pohlížela na zápas těchto dvou mužů, z nichž jeden měl jenom své péro, kdežto druhý měl v rukou všecku úřední i vojenskou moc. List *Nación* vyšel zase a obsah tohoto druhého čísla byl ještě ostřejší. Téhož dne, 15. března 1853, vydán rozkaz, aby Garcia Moreno a jeho dva přátelé byli zatčeni. Upozorněn, že biřicové Urbinovi se blíží, vyrval

se neohrožený žurnalista z objetí své choti a odebral se na náměstí. „Nemohu zabrániti svému zatknutí pravil, ale nechci také zmenšiti hanbu těch, kdož je nařídili, i očekávám, že budu zatčen za bílého dne, před tváří spoluobčanů svých.“

Policisté přišli. Žádal, aby se vykázali zatykáacím rozkazem, přečetl jej nahlas, vrátil jim jej, a bez odporu vyhoupl se na koně a pozdravuje poděšený zástup, odjel s nimi.

Urbina myslil, že nejlépe učiní, když svěří ony tři vězně svobodným zednářům v Nové Granadě. Tito uvěznili je v pohraničním místě Pasto. Ale již za několik dní podařilo se všem třem v noci uprchnouti a do vlasti se vrátiti. Tu se Moreno dověděl, že jej konservativci Guayaquilští zvolili právě do senátu. Bylo to nepřímým odsouzením násilnické politiky presidentovy a zároveň zrušením vypovídacího rozkazu, ježto ústava všechny poslance za nedotknutelné prohlásila. Urbina si však z toho zákona pranic nedělal. Když nový senátor do sezení se dostavil, dal jej znovu zatknouti a odvléci na loď válečnou, která jej zavezla do Peyty v Peru.

Garcia Moreno nalézal se tehdy v třicátém třetím roce svého věku, přesvědčil se, jak jest Urbina nenáviděn, ale také jak se ho bojí. Uvažuje o tom ve vyhnanství klidně, dospěl k úsudku, že lid ještě není zralý ke zlomení jha tyranského. Maje nejasné tušení o svém budoucím úkolu, uznával skromně, že není k němu ještě dostatečně připraven. Rozhodl se ponechat Urbinu, aby dovršil míru nepravostí svých. Maje touhu po svém vlastním zdokonalení, odhodlal se ještě jednou za moře. V prosinci r. 1854 rozloučil se se svými druhy ve vyhnanství a vstoupil na loď. Pronásledovatelům svým zanechal na rozloučenou prorocká

slova, jež denník quitoský odvážil se uveřejniti: „Bída nejvyšší vyburcuje konečně lid z jeho zmalátnělosti, uderí hodina spravedlnosti a my zbavíme se hordy tyranů. Ano, pak kdo by chtěl naléztí Urbinu, přijde hledati jeho hrob na místo určené pro bezectné a otcovrahy.“

Za měsíc byl Garcia Moreno v Paříži a zůstal tam tři léta. S vášnivou dychtivostí chopil se opět knih a oddal se studiím. V divadle nebo na plesu nespátřil ho nikdo. Jednomu ze svých přátel psal tenkrát: „Studuji denně šestnáct hodin, a kdyby měl den osmačtyřicet hodin, ztrávil bych bez váhání čtyřicet se svými knihami.“ K vůli úspoře odřekl se i kouření, ač byl, jako všichni španělští Američané, náruživým kuřákem.

Z učenců byl mu nejmilejším professor Bous-singault, který navštívil jeho vlast, by tam studoval její sopky. Z knih pak Obecné dějiny katolické Církve od abbé Rohrbachera. Všech dvacetdevět svazků přečetl třikráte.

Až dosud věnoval se Garcia Moreno příliš výhradně vědám světským. „Jsem katolík,“ napsal ve své Obraně jesuitů, „jsem hrd, že jím jsem, ač nemohu se počítati mezi křesťany horlivé.“ A tak tomu v pravdě bylo. Jednou večer procházel se s několika krajany stromořadím Luxemburským. Byli vyhnanci jako on, ale od náboženství více vzdáleni. Přišla řeč na nešťastníka, který před smrtí odmítnul přijetí sv. svátostí. Jeden ze společníků prohlásil, že by jednal rovněž tak; nad tím rozhorlil se Moreno, želel nešťastného údělu nevěrců zde i na věčnosti a výmluvnými slovy velebil štěstí býti křesťanem. Jeho odpůrce však měl hned pohotově argumentum ad hominem. „Velmi krásně řečeno,“ pravil, „ale v praxi uznáváte náboženství za příliš obtížné

a jednáte jako my. Jak dávno jste nehl u zpovědi?“ Moreno nenadál se tak přímého útoku. Sklopil hlavu, chvíli mlčel, potom uchopiv se prudce ruky toho, jenž právě do svědomí jeho vrhl tak ostré světlo, zvolal: „Díky, příteli můj, díky!“ A vzdálil se, zanechav udivené druhy. Vrátiv se do své světničky, modlil se dlouho; připomínal si dny horlivosti své, kdy chtěl se věnovati službě oltáře, a umínil si, že s pomocí milosti Boží život svůj v úplný souhlas uvede s vírou svou. Potom hned zase vyšel z domu a vyzpovídal se prvnímu knězi, jež u Sv. Sulpice potkal. Na zítří s vroucí zbožností přistoupil ke stolu Páně a počal tak opět život vésti v nej-
užším spojení s Bohem svým až do posledního svého vzdechu.

Od té doby modlitbou provázel práci svou a studie jeho nesly se vyšším, skoro mystickým směrem. Dějiny jesuitů, jež hájil, dějiny tajných společností, proti nimž měl instinktivní odpor, poměr Církve ke státu, svrchovanost Tvůrce nade vším stvořením, nad rodinou a nad společností tak dobře jako nad jednotlivcem: všecky tyto otázky, které až po dnes bývají předmětem sporů, objasnil si důkladnými studiemi. Tak připravoval se budoucí osvoboditel vlasti k velikému úkolu, k němuž ustanovila jej Pro-
zřetelnost.

Zatím Ecuador kelsal v bídu hlouběji a hlouběji. President Urbina, chtěje naplniti pokladny své, nabízel Spojeným Státům ostrovy Gallapagos za tři miliony piastrů. Zakročením mocností zmařen hanebný tento obchod. Peru, činíc nároky na část území, prohlásilo blokádu Guayaquilu. Nebylo bezpečnosti, nebylo spravedlnosti. Nátlakem veřejného mínění docíleno zpět povolání Garcie

Morena. R. 1857 vrátil se do Quita jako rektor university.

S nadšením věnoval se úkolu svému a snažil se doplniti, čeho se nedostávalo. Věnoval nákladný kabinet chemický, který z úspor svých zařídil si v Paříži; když nemohl nalézt vhodných sil pro tuto stolicí, sám počal přednáseti tuto vědu, kterou velmi si zamiloval. Konal veřejné přednášky, aby krajany své poučil o nových vynálezech. Vzdělanci byli jeho přednáškami nadšeni a mládež studující byla mu celým srdcem oddána.

Volby vyrvaly jej pracím vědeckým. Zvolen senátorem, postavil si hned v čelo opposice. Jeho kritika zákona finančního byla tak zdrcující, že Úřední list nechtěl jeho řeč otisknouti. Ale pozornost veřejnosti byla vzbuzena a mládež studující šířila pověst o řečnické statečnosti milovaného učitele.

Tři důležité návrhy podal sněmovně Garcia Moreno. První na upravení veřejného vyučování; ale nedostávalo se peněz pro vojsko a státní úřednictvo; reforma vyučování odložena na dobu příznivější.

Návrh druhý na zrušení nespravedlivé daně z hlavy, kterou platili Indiáni v území Napo, byl přijat.

Nejvíce hluku nadělal návrh třetí. Čelil proti svobodným zednářům. Garcia Moreno navrhoval zákaz tajných společností na území ecuadorském.

K námitce, že takové užívání násilí jest urážkou pravdy, která k vítězství svému nepotřebuje ničeho, než svobody, odpověděl Garcia Moreno takto:

„Souhlasím, ano nechám svobodu i bezbožnosti, když ona také s námi podobně jednati bude. Ale zdaž ona, ač s emfází svobodu hlásá, jen

v jedné zemi katolické nám svobody popřává? Vizte, jak laicisuje, konfiskuje, vypovídá, dělá výjimečné zákony proti řeholníkům ve Francii, ve Španělsku, v Itálii, zde, všude, kde panuje. A kdybychom toto právo občanské, kteréž ona odepřela jesuitům, my přiřkli svobodným zednářům, zdaž bychom nebyli hlupáky? Pryč s pokrytectvím, dosti liberálního žvastu; situace jest tato: Život národů, rovněž tak jako jednotlivců, jest bojem. *Militia est vita hominis super terram.* Dobro a zlo zápasí spolu na zemi, a když generalissimus armády zla dovolává se svobody snášlivosti, rovnosti, jest to jen škraboškou, jednou z tisíce škrabošek otce lži. Nedejme se oklamati, bojovníci Boží! Co mne se týká, já spokojím se zvoláním archanděla Michaela, prototypu vůdců armády Boží: „*Quis ut Deus?* Kdož jako Bůh?“ A toto jest heslem mým: „Svobodu všemu, vyjímajíc zlo.“ Satan se horší? Směji se mu, neboť heslo toto jest i jeho heslem; jediný rozdíl jest, že Satan zlem nazývá dobro, a druhý rozdíl ještě, že lež jest jeho oblíbenou zbraní, kterážto zbraň neznámou jest táboru Boha pravdy.“

Návrh byl schválen, ale zůstal zatím jen na papíře. Veřejné mínění nebylo ještě dosti poučeno.

Zasedání r. 1858 bylo zvláště bouřlivé. Nejednou šlo o hlavu Garcie Morena. Taurové by se byli rádi zmocnili jím nepohodlného tribuna. Číbali naň všude; ale mládež studující byla jeho bdělou stráží, která neopustila ho nikdy.

Brzo však byl sněm rozpuštěn a prohlášen stav obležení. Nakladatel Valencia zatčen a vypovězen do území Napo, ale na cestě zavražděn: doktoři Herrera, Mestanza a někteří generálové rovněž bez soudu deportováni. Garcia Moreno

ušel zatknutí jenom útekem do Peru. Míra byla dovršena. Dne 1. května 1859 přepadl zástup mladíků, ozbrojených starými puškami a holemi, kasárna v Quito, jejichžto posádka po zdánlivém odporu se vzdala. Venkov následoval tohoto příkladu. Byla prohlášena prozatímní vláda: Garcia Moreno, Carrion a Gomez de la Torre. Ihned posláno do Peru oznámit Morenovi, co se stalo, a požádat ho, aby přišel.

Uposlechl, ale s jakými obtížemi! Průvodce jeho, uštknut zmijí, zemřel. Garcia Moreno sám po dva dny bloudil v Cordillerách bez potravy; mezek jeho vysílením zabynul. Třetího dne upozoroval konečně pastýřskou chýší; ale klepal marně. Byla prázdná. Otevřel dvěře a našel uvnitř trochu mouky, z níž si udělal placku a pokračoval v cestě. Quito přijalo jej jako zachránitele.

Nadešel okamžik, aby zanechal péra a chopil se meče; předvídal to a byl na vše připraven.

První bitva, kterou svedl, nebyla proň přízniva, ale naučila jej opatrnosti pro budoucnost. Vojsko, které zůstalo věrno svržené vládě, čítalo asi patnáct set starých vojáků. Prozatímní vláda měla válečnou moc o polovic slabší nejen počtem, ale také výzbrojí a výcvikem. Přes to odhodlal se Garcia Moreno, aby nadšení neutuchlo, učiniti útok na Urbinu 3. června u Tambuca. Jeho vojsko, zvané národní, po několika hodinách dalo se na útek. Nebyloť nikdy v ohni. Sám a pěšky, neboť kůň byl pod ním zabit, bloudil nový generál u večer osudného dne, obávaje se, že za každým krokem setká se s vojáky Urbinovými a bude poznán. Najednou uvidí proti sobě přijížděti plukovníka Vintimillu (potomní president republiky od r. 1876—1881.) Vintimilla prchal též, ale měl

dobrého koně. Poznav Garcíu Morena, sestoupil a nabídl mu obětavě svého koně. Garcia nechce přijati: Co se stane s vámi? praví. — Na tom málo záleží, odvětí Vintimilla: vy jste mým velitelem. — Anó, mluvmе ještě o tom improvizovaném veliteli; jest toho hoden, není-li pravda, aby se proň někdo obětoval? odpověděl Garcia s trpkým úsměvem. — Milý příteli, pravil Vintimilla upřímně, viděl jsem vás při práci, opakuji, že jste mým velitelem; nebude se nám nikdy nedostávatí Vintimillů, abychom z nich nadělali plukovníků, ale Garcíu Morena máme jen jednoho.“ A vysadiv jej sám na koně, pobídl do trysku.

Zdálo se pro vládu prozatímnou všecko býti ztraceno. S malou posádkou z Quita a zbytky vojska od Tambuca utekla se do Ibarry. Urbina ji tam následoval, ale štěstí válečné často nenadále se změnil. Urbina utrpěl porážku, vojsko jeho se rozuteklo, Quito vzbouřilo se na novo a generál Franco, dotud přívrženec Urbinův, zmocnil se Guayaquilu. Zde odehrála se volební komedie. — Franco dal si tu svěřiti nejvyšší moc 161 hlasy ze 321. Ostatní, totiž 160, připadly Garcii Morenovi, nepřítomnému a proskribovanému. Taková volba, při níž většina země se ani nesúčastnila, byla patrně neplatnou. Garcia Moreno volby této také neuznal a objevil se v Quito jako náčelník vlády.

Nehoda u Tambuca poučila jej, že udatnost bez výbroje a bez výcviku nic nedokáže. Ihned počal tvořiti si vojsko pravidelné. Shromáždil nováčky v táboře u Riobamby a továrnu v Chillo proměnil ve zbrojírnu. Staré španělské kanony tu byly jeho péčí přelévány, zbraně hotoveny; koule i granáty se tu hromadily; všecku tuto práci sám do podrobná řídil. Po celý den bylo jej viděti

všude rozkazy dávati; večer usínal umdlením nad knihami. „Běda!“ říkával s bolestí, „všecko mohu opanovati, i hlad, ale spánek po osmačtyřicetihodinové práci jest silnější než já!“

Čas, který mu zbývali mohl při výrobě zbraně, ztrávil všecken v táboře. Tam byla práce ještě nevděčnější. Vůle lidská nedá se tak snadno řídit jako hmota. Aby zabránil deserci nováčků, dal vyhlásiti v kasárnách, že na příště každý uprchlík bude zastřelen. „Bah!“ povídali si, „takový dobrák!“

Následující noci několik nováčků uteklo, ale „dobrák“ ukázal, že dobráctví u náčelníka státu nesmí státi se slabostí. Tři uprchlíci byli chyceni, odsouzeni a zastřeleni. Od té doby o deserci nebylo slyšeti. Ale tajné kvašení nepřestávalo. Staří vojáci Florovi a Urbinovi a někteří taurové, kteří neprozřetelně do nového vojska byli přijati, nemohli si zvyknouti na dlouhá cvičení po celé dny. Jim by se bylo více líbilo odírání civilistů.

Jedné noci listopadové r. 1859 probuzen byl vrchní velitel bouřlivým křikem. Vypukla vzpoura. Staří vojáci kráčeli v čele, stěžující si, že mají špatnou stravu, špatný plat, že jsou týráni zbytečnými pracemi, mluvili vůbec zuřivě proti zatímní vládě. Setník Palacios vyzval Garcíu Morena, aby se poděkoval. Když to odmítl, zatkl jej a kázal uvrhnouti do vězení s pobružkou, nepovolí li, že bude zítra zastřelen a jeho hlavu že pošlou prezidentu Francovi do Guayaquilu.

Toto drama, jež odehrálo se v Riobambě zasluhuje obšírnějšího vylíčení. Necht tedy mluví životopisec Garcie Morena P. A. Berthe:

„Zbaveni svého velitele, rozběhli se vojáci i důstojníci po různých čtvrtích města, aby oddali se tam loupení, pití a býření podle starého zvyku

svého. Jenom několik vzbouřenců na stráži u brány vězení mrzelo se, že nemohou účastniti se při drancování v městě. Jeden strážce hlídal ve světlici vedle světnice zajatcovy. První myšlenkou Garcie Morena bylo doporučiti duši svou Bohu; vědělť dobře, že lupiči dovedou vraždit bez slitování; potom s podivuhodnou chladnokrevností pomýšlel na prostředky, jak by prodloužil život svůj, který za neužitečný pro vlast nepovažoval. Okénkem do ulice viděl strážce, jak mrzutě pohlízejí za šťastnějšími druhy; z toho soudil zajatec, že pud zvítězí nad rozkazem a že nebudou váhati opustiti své místo, by si popřáli s ostatními. V tu chvíli dosáhl sluha jednoho jeho věrného přítele pod nějakou záminkou dovolení na okamžik promluvit s ním; upozornil jej, že zeď u vězení dá se snadno přelézti, když by mříže okenní mohl vylomiti. Jak dostane se na svobodu, nalezne u brány města osedlaného koně. — „Řekněte pánu svému,“ odpověděl zajatec, „že vyjdu odtud, nikoliv oknem, ale tudy, kudy jsem sem vstoupil.“

Jeho předpověď uskutečnila se úplně. Strážce ztrácely se jedna za druhou, ponechávající všecken dozor stráži vnitřní. Po několika okamžicích úvahy přistupuje Garcia Moreno k tomuto jedinému strážci a praví mu hlasem pána, ano soudce: „Komu jsi přísahal věrnost?“

„Náčelníku státu,“ odpovídá voják, třesa se.

„Zákonným náčelníkem státu jsem já: ty jsi mně povinen poslušností a věností, tvoji důstojníci jsou vzbouřenci a křivopřísežníci. Nestydíš se jim pomáhati a zrazovati tak svého Boha a svou vlast?“ Voják poděšen padá na kolena a prosí o milost: „Dám ti milost, chceš-li mne býti poslušen a plniti svou povinnost.“

Za několik okamžiků, s pomocí tohoto dob-
rého vojína, vykročil z brány vězení. Provázen
jedním věrným generálem, opustil Riobambu a
plným tryskem dal se cestou ku Calpi, kde na-
řídil nejodhodlanějším přívržencům svým, aby jej
bez odkladu doprovodili. Čtrnáct statečných mužů
připojilo se k němu. Neponechávaje jim času
k uvažování, projevil smělou myšlenku vrátiti se
ihned do Riobamby, aby se ujal velení nad vzbou-
řeným vojskem a potrestal nejhlavnější rebelly.
Všickni souhlasili a hned vydala se malá četa na
cestu, spoléhajíc na známou odvahu svého vůdce.
V městě bylo mrtvé ticho po probýřené noci ve
vyloupených domech. Mnozí z náčelníků obtíženi
kořistí, zmizeli i se svými oddíly; druzí, mezi
nimiž i hlavní strůjce vzpoury kapitán Palacios,
byli opilí anebo spali. Neztrácejce ani okamžiku,
zmocnil se Garcia Moreno Palacia i hlavních lupičů
zavlékl je na náměstí, kde ze svých čtrnácti druhů
sestavil válečný soud. První souzen Palacios, který
hned byl odsouzen k smrti, odpovídal urážkami
patrně nechápaje hrozného svého postavení, ale
přísný hlas Garcie Morena připomenul mu pravý
stav: „Máte půl hodiny času ku přípravě na smrt,
ani minuty více.“ Kněze Palacios odmítl. V hodinu
stanovenou lupič zastřelen. Týž osud potkal i dru-
hého důstojníka. Přiveden třetí, který zaříkal se,
že jest nevinnen. Byl považován za jednoho z hlav-
ních strůjců vzpoury, ale jedna z nejmávanějších dam
riobambských tvrdila, že nepodněcoval vzpoury, ale
po celou dobu plenění města že skryt byl v jejím
domě. Garcia Moreno, ač neúprosný proti zločinu,
přec vždy spravedlivý, dal na svědectví té dámy
a pustil jej na svobodu.

Odvážlivý tento čin zastrašil soldatesku jak
kázni nezvyklou, tak zbabělou. Vidouc padnouti

své vůdce, pochopila, že má nad sebou pána a podrobila se. Než neúnavný bojovník nespokojil se jen s uhašením ohniska vzpoury, ale odhodlal se pronásledovati také uprchlíky, by je přivedl pod jeho kázně. Připojiv ke svým čtrnácti druhům několik statečných mužů, dal se k večeru do stíhání hlavního zástupu směrem ku městečku Mocha. Dorazil sem v noci; lupiči uložili se v podloubích kolem náměstí, pušky měli odloženy a spali tvrdě. Bezpečili se na strážě, které postavili v každé ulici.

S kordem v ruce, provázen svými druhy dojel sem Garcia Moreno o půl noci. Počasí bylo deštivé, tma hustá. Při náhlém jich příchodu chtěla stráž prchnouti, ale bodákem sražena k zemi. Překvapení ve spánku za temné noci domnívali se bandité, že jsou obklíčeni četným vojskem, a nepokusili se ani o odpor. Jen několik bylo raněno ve zmatku a několik jich uprchlo; osmdesát jich bylo odzbrojeno a na rukou spoutáno. Posláni do Riobamby pod stráží pěti statečných mužů, kterým dán rozkaz zastřeliti každého, kdo by o odpor neb útek se pokusil. Garcia Moreno myslil, že jest již pánem celého kraje, když mu na jednou zvěstováno, že v okolí jest jiný oddíl několika set mužů. Hned vede druhy své proti nim, nastal za tmy zuřivý boj, padají ranění i mrtví. Vzdejte se! volá Maldonado na velitele tlupy. — Nikdy! odpovídá tento a padá proboden kopím. Vzdejte se, lupiči! křičí Garcia Moreno, mávaje mečem na pravo i na levo. Jeden z vojáků poznal jeho hlas, jméno Garcie Morena letí od úst k ústům, na obou stranách poznávají, že stali se obětí strašné mýlky. Zástup tento neskládal se z lupičů, ale z vojáků věrných, kteří z Ambata přicházeli na pomoc proti vzbouřencům z Riobamby.

Oplakav smrt nešťastného náčelníka a jeho

druhů, a obdržev takto posilu, pokračoval Garcia Moreno v pronásledování vzbouřenců. Podařilo se mu jich uvězniti na tři sta, kteří po přestálém trestu vřadění do vojska. Nepatrné zbytky prétoriánských kohort Urbinových rozutekly se po horách, oddávajíce se lupičství, kteréž vlastně bylo jejich řemeslem.

Tak důmysl a udatnost jediného muže zvítězily nad zrádci. Zemdlen námahou a pln bolesti při pomýšlení na anarchii, která ničila jeho vlast, spěchal Garcia Moreno do Quita, aby učinil přípravy proti pseudovládě guayaquilské.

Několik šarvátek, obratně svedených, dodalo prozatímné vládě odvahy a důvěry. V lednu 1860 dobyto dvou vítězství u Jagni a Sabunu. Tlupy Francovy odevšad vyhnány, vyjma provincií Guayaquil.

Franco chtěl si pomoci činem, který byl skutečnou národní zradou. Peru svářila se s Ecuadorem o hranice. Franco postoupil za peníze generálu Castillovi, presidentu republiky Peru, území pohraniční, dosud upírané, a přidal ještě i jinou část. Ku provedení smlouvy žádal o pomoc loďstva i armády peruanské, kterou také obdržel. Asi 6.000 mužů přivedl Castilla do Guayaquilu.

Garcia Moreno učinil svému nepříteli nabídku, která svědčí o šlechetném srdci pravého otce národa. Psal Francovi:

„Jako prostředek k ukončení toho navrhuji pro vás i pro sebe dobrovolné vyhnanství. Vzdalme se oba dva; nechme zemi, aby prosta všeho cizího nátlaku ustavila se dle své vůle a sklídila konečně hořké ovoce toho množství prolité krve. Provincie Guayaquil podrobí se, jako kraje vnitřní, prozatímní vládě a národní shromáždění, svobodně zvolené, udělá konec našemu neštěstí. Přijmete-li

tento návrh, který vám poskytuje prostředek zabezpečiti celistvost území bez újmy Vaší cti, odřeknu se ihned moci a opustím zem. Neslušelo by se, abych od vás žádal oběti, když bych sám nebyl ochoten k oběti stejné. Když si uložím pro blaho vlasti toto vyhnanství dobrovolné, bude mé ctižádosti učiněno plně zadost. Tak padnou bídné pomluvy, které vaše časopisy guayaquilské hromadí každodenně proti mně.“

Franco odpověděl tím, že uvrhl posla Garcia do vězení. Tento však nicméně doručil všem jednatelům diplomatického sboru notu, žádaje za jejich prostřednictví a dokládaje, že i všickni jeho kolegové z prozatímní vlády souhlasí jíti do vyhnanství s ním. Dále žádal, aby všickni vladaři odřekli se kandidatury na předsednictví po řadu let, která se měla stanoviti.

Rozhodnutí tak velikomyslné získalo Morenovi celý svět. Mělo i výsledek, jehož nikdo neočekával. Starý generál Flores, zapomínaje na své patnáctileté vyhnanství a své dřívější ctižádostivé snahy, psal z Peru Garcia Morenovi: „Castilla, víte, jest můj přítel, ale ne když rozervati chce Ecuador; dejte mi věděti, zdaž za obtížných okolností, v nichž se nalézáte, mohu vám býti prospěšným, a já čekám vašeho rozkazu.“ Garcia Moreno odpověděl: „Přijďte ihned, a buďte naším nejvyšším velitelem.“ Za několik dní dva staří protivníci smířili se z lásky k vlasti a objímali se před tváří všeho vojska, opojeného radostí a nadšením.

Flores ujal se tedy vrchního velení. Garcia Moreno neviděl v něm soupeře, který přichází odejmout mu část jeho slávy; ale snažil se jak nejlépe jej podporovati a děkoval Bohu za tuto pomoc. Oba generálové táhli na Guayaquil. Každod-

denně bojujíce dorazili za měsíc před město, vynutili si přechod přes Rio Estero Salado a dobyli Guayaquilu útokem za palby peruánského parníku Tumbez. Franco utekl se na loď generála Castilly. Dvacet šest děl padlo vítězi do rukou.

Mnohem drahocennější pro válečníka-filosofa, pro velkého vlastence, jehož neúmornou energií ukončeno šťastně toto obtížné tažení, byla naděje, že bude moci pracovati nyní v obrodu své vlasti. Jeho myšlenky, zkušeností opravené, měly nyní býti provedeny. Ale jaké opatrnosti, jaké zručnosti, jaké vytrvalosti bude potřeba! Moderní proud světa všude byl na odpor jeho myšlenkám; liberálové nevážili si Církve, leč jen když se dávala do služeb státu; radikálové, tajné společnosti viděly v této veliké ochranitelce mravů a sociálního míru jen nepřítelkyni, kterou potřeba zničiti; katolíci sami byli po většině nakaženi liberalismem; vojsko odvykalo si jen stěžít na pronunciamientos; výběřčí a správci daní všech stupňů považovali dávky veřejné za svou věc osobní. Na koho spolehne proti tolika překážkám, proti tolika nepřítelům? Na Boha a na lid, tak řekl si veliký reformátor; Bůh bude se mnou hned, neboť vidí čistotu úmyslů mých; co se lidu týká, ten porozumí později. Mimo tyto dva pomocníky ještě jiného bude se dovolávati: trpělivosti. Věděl, že nelze provésti všecko najednou a proto učinil si heslem: „Pro každý den nějaká práce.“

Před svoláním nového sněmu počal s opravou zákona volebního, který byl pramenem všech po-blouzení v minulosti, a oprava tato na první ráz dala mu do ruky parlamentní většinu oddanou a pevnou.

Za panství španělského byl Ecuador rozdělen

ve tři veliké provincie: Quito, Guayaquil a Cuenca. Zvláštní anomalií, proti níž liberálové a radikálové nikdy neprotestovali, poněvadž jim byla velmi příznivou, vysílaly tyto tři provincie do sněmu každá šest poslanců, tak že Quito, provincie zcela katolická a lidnatější než obě druhé dvě dohromady, neměla při společných poradách více váhy než Guayaquil, pravé hnízdo demokratů. Tak lid zbožný a eminentně konservativní býval zastoupen revolucionáři.

Garcia Moreno navrhl pro příště za volební základ počet obyvatelstva. „Na každých dvacet tisíc obyvatel jeden poslanec; volby budou přímé, voličem bude každý občan, kterému jest jeden a dvacet let a který umí čísti a psáti.“ Věřil by kdo, že tento návrh všeobecného hlasovacího práva prošel jen s těží a že odpůrci jeho byli všickni radikálové a bezbožci a že jeho původci hrozila i ocel úkladných vrahů?

Když národní shromáždění se konečně sešlo, byl Garcia Moreno jednosvorným hlasováním bez debatty za presidenta republiky zvolen. Odmítal nejprve tento důkaz národní vděčnosti, poukazuje právem na omezenost presidentské moci a skorem nemožnost, aby zabezpečil dobrý řád a vykonal něco dobrého s tou ústavou, která tak nedůvěřivou byla k moci výkonné, jako ústava Ecuadoru. Aby nakloněn byl ku přijetí, dána mu výjimečně plná moc, aby provedl reorganisaci vojska, financí i veřejného vyučování, aby postavil sjízdnou silnici z Quita do Guayaquilu, konečně aby nabídl konkordát sv. Otci a jej provedl, nečekaje ani schválení příštího sněmu. Tak byl mu dán takořka bílý list, aby naň napsal své plány reformační. Pro začátek úspěch zajisté krásný.

Dal se ihned do díla, a nejprve opatřil si

administrativní personál poctivý a pracovitý. Sínekury ministerské byly zrušeny; žádný úřad nebyl zadán z přízně, z nepotismu, a každé doporučení od poslance neb od kterékoliv vysoké osobnosti bylo počítáno ucházeči za známku špatnou.

Militarismus byl na těle republiky ranou stále otevřenou. Předchůdcové Garcie Morena byvše k úřadu svému povýšení nejčastěji skrze pronunciamientos*), a obávající se, aby tímž prostředkem svrženi nebyli, ponechávali vojsku všecku zvůli. Ale neodhodlal se, podle svého obrazného způsobu mluvení, kabát červený podříditi rozkazům kabátu černého; to byla část jeho programu, která vyžadovala největší vytrvalosti; ale on ničeho si z toho nedělal, že bude míti nepřáteli osobními všechny nepřátele veřejného dobra: ano pokládal si to za čest.

Ve financích zavedl soustavu účtování francouzského, kterou prostudoval v Paříži, a utvořil účetní dvůr pro ústřední kontrolu. V případě zpronevěry byl vinník ihned souzen, k pokutě odsouzen a úřadu zbaven. Dalek jsa toho, aby čerpal plnýma rukama ze státní kassy, jako Urbina, který dal si pak povolnou většinou odhlasovati, že prezident nemůže se snižovati ke skládání účtů, šel Garcia Moreno v nezištnosti své tak daleko, že nechtěl ani dotknouti se 12.000 piastrů (asi 50.000 K) povolených jako služné prezidentovi. Z této summy polovic nechával státu a polovic rozdíl mezi chudé a rozličné ústavy dobročinné.

Sotva že počal prováděti stavbu silnice spojující hlavní město s Guayaquilem, jak byl k tomu

*) Prohlášení vojska.

splnomocněn, rozšířil svůj program a rukou smělou vedl celou síť silnic. Tam kde dříve byly pouze neschůdné stezky, nyní cesty široké a bezpečné vedly ku podpoře zemědělství, obchodu i průmyslu. Tyto práce v pravdě obrovské, vzhledem k výšce Kordiller a obtížím terrainu, stály na 2 milliony piastrů. Ale náklad tento přijat bez námitek, ježto hmotný pokrok lidé vždy spíše chápou nežli pokrok mravní.

A tento přece byl hlavní starostí velikého reformátora. Především měl na mysli veřejné školství. Uvažoval často, jak důležité naučení nám dává generalissimus armády zla, když pracuje, aby všude pod záminkou neutrality školské zlaicisoval university, školy střední i školy venkovské. Neutralita v jistém způsobu není nic jiného než negace, zápor. Neboť aby mládež nepoznala Boha, netřeba ho před ní upírat, postačí, když se o něm nemluví. Aby provedl něco trvalého, musil muž protirevoluční křesťanským učiniti vyučování všecko od počátku až do konce. Jako bývalý rektor universitní byl v tom směru autoritou nad jiné povolanou. Počal se dovolávati obětavosti kongregací francouzských, kde se naleznou, jak pravil, vždycky dělníci a dělnice k práci na vinici Kristově. Od r. 1861 kolonie jesuitů, bratří křesťanských škol, sester Nejsv. Srdce, sester křesťanské lásky zakládaly ve všech větších střediskách školy obecné, pensionáty, nemocnice. Ale nic trvalého, pravil si Garcia Moreno, nic stálého, zůstanou-li všechna tato díla i Církev sama odvislými od libovůle králů nebo presidentů.

Do jakých konfliktů přichází Církev s mocí státní jenom při vykonávání královského práva patronátního! Papežové přenesli část své moci druhdy na panovníky, kteří se nazývali Jeho Veli-

čenstvo Nejkréštanštější, Katolické, Apoštolské, Nejvěrnější, *) kterážto delegace však mnohdy velmi nebezpečnou se stává, ježto nesnadno jest ji odvolati, když nástupcové těchto Veličenstev, Církvi přátelských, stali se jejími nepřáteli. Tu se stává, že náčelníci církve jmenováni bývají lidmi, kteří se svým nepřátelstvím k Církvi ani netají, a stát osobuje si i právo předpisovati, čemu Církev učiti smí!

S přísností a rázností v pravdě křesťanskou rozhodl se Garcia Moreno předejítí rozporům tímto, odevzdáváje Bohu, co náleží Bohu. Poslal do Říma k Piovi IX. mladého kněze, v něhož měl všecku důvěru, Doma Ignacia Ordoneza (potomního arcibiskupa v Quito). Dal mu za instrukci ujednání konkordátu a reklamování přechodného zplnomocnění k naléhavé reformě: obnově kněžstva.

Pius IX. přijal se slzami radosti vyslance Ecuadoru. Nebylo žádné obtíže k dosažení souhlasu s následujícím návrhem:

„Náboženství katolické, apoštolské a římské jest náboženstvím státním, s vyloučením každého jiného. Bude zde zachováno ustavičně ve své úplnosti, se všemi právy a přednostmi, v soublase s řádem zřízeným od Boha i s předpisy kanonickými.

Vyučování na všech stupních přizpůsobí se zásadám Církve katolické. Biskupové sami budou míti právo stanoviti knihy, jichž se bude užívati při vyučování vědám církevním. Oni budou dohlížeti k vyučování na všech školách se stanoviska víry a mravů.

Ježto Nejvyšší Pastýř má pravomoc v celé Církvi, mohou biskupové i věřící svobodně s ním obcovati, aniž budou listy a nařízení papežská podrobena ex equa tur moci občanské. Biskupové

*) Francie, Španělsko, Rakousko, Portugalsko.

budou požívatí úplné svobody ve správě svých diecesí, jakož i v odbývání synod.

Církev vykonávati bude bez překážky právo majetku i správy svých statků. Soud církevní bude zřízen ve své úplnosti. Pře kleriků případnou autoritě církevní a nebude možno odvolání k soudu světskému. Apellace tamquam ab abusu jsou a zůstanou zrušeny.

Církev uděluje republice právo presentace biskupů a farářů. Biskupové označí presidentovi tři kandidáty, z nichž bude mu vyvoliti jednoho ve lhůtě tří měsíců; po projíti této doby náležitosti bude jmenování Sv. Stolicí.

Dom Ordonez nepřinesl však domů ničeho, co by směřovalo k reformě kněžstva. Garcia Moreno, jsa přesvědčen, že druhý tento předmět jest neméně důležitý jako první, soudil, že musí naléhati se synovskou však pevnou přísností. Poslal zpět svého ministra do Říma, dav mu za instrukci jen tato slova: „Reforma, anebo žádný konkordát.“

Pius IX. neočekával tak rychlého návratu. Když uviděl zase Doma Ordoneza, zvolal: „Bezpochyby přicházíte mi říci, jako César: Veni, vidi, vici.“ — Naopak, přicházím oznámit Vaší Svatosti, že president odmítá podepsati konkordát bez reformy. — Ale, odvětil Pius IX., po té reformě toužím já rovněž tak jako on, jenom že já ji očekávám od přesvědčení a mírnosti. — Sv. Otče, odpověděl ministr, kdyby Vaše Svatost znala situaci jako my, viděla by jasně, že třeba užiti energie; s odstraněním sněživé náklady se neodkládá; konkordát neobstál by ani dva měsíce vůči opposici svobodomyšlných spojených s těmi, kdož nevázaný život vedou.“

A vskutku, spolubydlení řeholníků s vojáky

ve většině klášterů v kasárny proměněných, špatná, systematicky prováděná a prodlužovaná volba biskupů, farářů i představených klášterních, netečných anebo neschopných, jakož ještě i jiné mnohé okolnosti svedly na scestí velikou část kněžstva. Pius IX. dal tedy souhlas k vyslání apoštolského delegáta Msgra Tavaniho, by dobrý úmysl presidentův podporoval. Řeholníci, zpět uvedeni v život klášterní, měli na vůli buď zachovávatí řeholi anebo vystoupiti z kongregace. Kněží světští zkouškami a nařízeními byli donucováni, aby se věnovali studiu. Bylo tu protestů a proklínání; všecko tříštilo se o železnou vůli presidentovu, jež podporoval Msgr. Tavani. Patrným důkazem, že Garcia Moreno nemýlil se, když naléhal na rychlou nápravu, bylo, že mnozí řeholníci raději se rozešli, než by se reformě podrobili. Někteří vystěhovali se do Peru nebo do Nové Granady, ostatní byli do duchovní správy vřaděni.

Když byly všechny překážky odstraněny, dne 22. dubna r. 1863 přikročili president i apoštolský delegát, obklopeni hodnostáři občanskými i vojenskými, ku výměně podpisů a ku přečtení konkordátu lidu. Prapor Ecuadoru byl vztyčen vedle praporu papežského; barvy jejich do sebe splývající naznačovaly tak šťastně docílenou shodu Církve a státu.

Čím více objevoval se obsáhlý plán reformátorův, tím více ukazovala se také reakce. Svět patřil tenkrát na obrovský zápas jediného muže s koalicí všech revolučních sil.

Útok nastal najednou zevně i z vnitra. Uvnitř svobodní zednáři poukazovali na příchod takového množství řeholníků francouzských, vytýkajíce, že Garcia Moreno chce zemi uvést pod protektorát Francie, že tak zmenšuje se stále počet řeholníků

ecuadorských, a pronášeli obavy a neodvislost vlasti i národní církev. I mnozí bázlívní katolíci uznávali, že se postupuje příliš rychle a že se zašlo příliš daleko. Sám starý arcibiskup z Quito neviděl žádný prospěch z tolika synod a z tolika nařízení, i parlamentní přátelé Garcie Morena, jako na př. Gomez de la Torre, president senátu, prohlašovali za moudré omeziti moc takového „odvážlivce“, tak že obě komory, spojené r. 1863 v kongres, zrušily právo udílení milosti, které dosud vykonával president, jakož i právo ústního soudu v poli a sumární exekuce zrádců v případě povstání.

K tomu stal se skorem současně na jihu vpád mořských loupežníků peruánských, které zverboval bývalý president Urbina, na severu hrozný vpád, který řídil Mosquera, diktátor kolumbijský, s tělem i duší oddaný svobodným zednářům, uprostřed rozsáhlé spiknutí stranníků Mosquerových. Garcia Moreno čelil na vše strany. Odhalil spiknutí a vydal původce nejvyššímu soudu odrazil Peruan-ské a proti Mosquerovi vyslal generála Flora, který utrpěl porážku u Cuaspudu, ježto jeden jeho oddíl obrátil pušky kolbou do vzduchu, právě když Kolumbijští počínali couvati. Mír s Mosquerou však nicméně beze škody pro Ecuador podepsán. Ale nejvyšší soud propustil spiklence, pod záminkou, že odboj neměl žádného výsledku. Tu Garcia Moreno, jaksi odzbrojen, ztratil odvahu aneb aspoň se tak tvářil a podal demissi. V poselství prodchnutém vznešeným zármutkem, vyložil porážku Cuaspudskou, „způsobenou pohoršlivou desercí jistého oddílu vojska, jemuž zrušení ústního soudu dodalo odvahy k nekázní.“

Doložil, že udržeti pořádek za těchto podmínek jest úlohou, přesahující jeho síly; že jiný

snad bude šťastnější, poněvadž bude míti méně nepřátel; ježto útoky zevnější jsou na chvíli odraženy, může odstoupiti. Žádal za soud, aby se mohl veřejně ospravedlniti z tolikých nařknutí, a končil slibem oddanosti svému nástupci.

Sotva že prohlášení toto vešlo ve všeobecnou známost, id a, především mládež Quitoská projevovali nespokojenost svou váhajícimu národnímu shromáždění. Nyní zaají toho domnělého despotu; po válce místo aby si udržoval armádu prétoriánů, podržel jen tisíc mužů ve zbrani a vzdal se dobrobolně své moci, ten ctižádostivec; žádá soud, ten pohrdatel zákony! Ale kdyby jej nechali skutečně odstoupiti, kdo by byl s to, aby po něm pokračoval v opravách započatých? Jak to provedou, by se zabránilo návratu radikálů? Vzhledem k obecné nespokojenosti kongres odmítnul přijetí demisse prezidentovy a odvolal neblahá usnesení z roku 1863.

Posílen ve své autoritě, udělil president milost všem spiklencům i důstojníkům, jež mohl stíhati také ještě pro neposlušnost před nepřítelem. Nejřednější mezi nimi byl general Maldonado, vojín statečný, který však dal si namluviti od tajných společností, že on má právo nastoupiti místo Garcie Morena. Tento dal si jej předvolati a pravil mu: „Vy jste bezmála ve zkázu uvedl vlast svou na bojišti Cuaspuuském, mimo to chtěl jste vydati Guayquil Urbinovi... Nepokoušejte se omlouvati, jest to zbytečné, vše jest zapomenuto; ale dopadnu-li vás zase ve spiklenství, jak jste generálem, dám vás zastřeliti na velkém náměstí Quitoském.“

Nenapravitelný Maldonado nepřestal se domnívati, že ho nemůže trest stihnouti. Dne 23. června 1864 přijal Garcia Moreno návštěvu

důstojníka, který mučen výčitkami svědomí. přišel ho prosit, aby uprchl, poněvadž kasárna v Quito za okamžik se vzbouří a tentokráte jsou učiněna taková opatření, že by nemohl pak uniknouti. Neztrácejte ani minuty, letí president do kasáren, zavolá důstojníka stráže a praví mu: „Vím všecko; ihned sdělíte se mnou jména svých spoluvinníků, neučiníte-li tak, budete jako zrádce zastřelen.“ Důstojník pomaten koktal něco, ale konečně vyznal vše. V čele spiklenců byl Maldonado, který unikl. „Nešťastník, zvolal Garcia Moreno, ať se dobře ukryje; budu jednati docela jinak, než se obyčejně jedná, nebudu trestati žádného ze zločinců druhé řady, ale stihnu zlo v jeho hlavě! Potřebí výstražného příkladu!“

Nešťastný generál byl vypátrán, okovy spoután a do vězení v Quito dopraven. Tam sestoupil k němu Garcia Moreno sám, aby mu oznámil, že má umříti. Vinník nechtěl tomu věriti, ale odpověděl velmi pohrdavě, však že ho soudní dvůr k smrti neodsoudí. „Soudní dvůr, odvětil president, možná že by se neodvážil vás ztrestati, ale já jsem vám jednoho dne přísahal, dopadnu-li vás zase při spiklenství, že budete zastřelen na velkém náměstí v Quito. Nemám, leč jedno slovo: připravte se, neboť zítra v tuto hodinu objevíte se před Bohem.“ Maldonado zbledl, požádal o kněze, a připravil se na smrt.

Když druhého dne spatřil lid, řaditi se vojsko ulicemi, kudy odsouzenec měl jíti, mocné hnutí povstalo v městě. Deputace přicházely prosit za Maldonada, ale president uzavřel se ve svém bytě. Slyšel, kterak pod jeho okny slovo milost letí od úst k ústům. Kleče na kolenou ve své oratoři modlil se za odsouzence, pravil si, že jsou pro náčelníky národů chvíle velmi brozné, ale že

spravedlnost jest často první povinností jejich, a že ušetřiti jednoho vinníka znamená často vydati na smrt množství nevinných. Když uslyšel osudný výstřel, vyšel sám a pěšky z paláce, prošel zastupem lidu, jenž vracel se mlčky a zastrašen, pohlédl na skupinu popravní a dal na srozuměnou všem, že doba pronunciament jest ukončena.

Co nyní budeme vypravovati, podobá se dobrodružství z nějakého románu, jest však úplně historické. Dne 31. května 1865 odvážlivá tlupa stoupencův Urbinových, zmocnivši se kupecké lodi Washingtonu v přístavě guayaquilsém, přiblížila se za noci k jedinému válečnému korábu ecuadorskému Guayas; překvapili velitele Matosa, který ničeho netušil, zabili jej s většinou lodní posádky a odtáhli s oběma loděmi do rejdy v Jambeli. Tam uchvátili třetí koráb Bernardino a prohlásili diktátorem Urbinu, který k nim s posilami přitrl.

Garcia Moreno trpěl té doby chorobou jater. Odebral se na venek, aby si tam odpočinul, když tu rychlý kurýr přinesl mu zprávu o tomto novém útoku a o nebezpečenství, v němž se ocitl přístav guayaquilský. V půl hodiny bylo rozhodnutí učiněno. Vrátil se do Quita, napsal ve spěchu několik dekrétů, které zapečetěné odevzdal vicepresidentovi Carvajalovi s rozkazem, aby je zítra v úředním listě uvěřejnil; potom, nikomu úmyslů svých nezjeviv, odjel do Guayaquilu a vpadl jako blesk do středu obecní rady tohoto města, která již jednala o jeho sesazení. V okamžiku byl poradní sál prázdný. Zděšení bylo ještě větší, když ráno na zdích městských četl se dekrét, který končil takto: „Vzhledem k tomu, že pokoj republiky jest vážně ohrožen attentátem ze dne 31. května, prohlašujeme stav obležení. Každý

vojenský sběh bude podroben ústnímu soudu. President republiky bere na sebe osobně velení pozemské i námořské moci.“

Námořské moci, nebyla li to dětinská chvástavost? Vždyť celá námořská moc byla v rukou nepřítele! V tom však připlul anglický parník Talca. Garcia Moreno poprosil anglického konsula, by mu jej přenechal. Konsul žádal 50.000 liber sterlinků (1,200.000 K). Nemaje času ke smlouvání, podepsal Garcia Moreno kupní smlouvu. Talca byla ozbrojena 5 velikými děly a plna zbraní rozličného druhu. Celý obmyšlený podnik byl tak dobrodružný, že nebylo možno dostati strojníka leč za 50.000 K.; a velitel lodi zkrátka odepřel poslouchati Garcii Morena, nařídil vyhnati dělníky a vojáky ecuadorské a vyplouti znovu na moře. President přikvapil a vyzval kapitána, aby vztyčil prapor Ecuadora.

„Nikdy! mým praporem jest prapor anglický; jen přes mou mrtvolu se ho někdo může dotknouti!“

„Nuž dobře!“ odvětil Garcia Moreno, ukazuje na posilu vojinů ecuadorských, která přirazila k lodi, trváte-li absolutně na tom, dám vás zastřelit a váš prapor bude vaším rubášem!“ Kapitán se podrobil.

Třeba dodati, že Garcia Moreno, jakmile uzavřel obchod s konsulem, zástupcem společnosti, kteréž loď náležela, ihned odebral se do kasáren. „Potřebuji,“ pravil, „jistý počet statečných bitců. Ti, kteří mají strach, ať se postaví mně po levici, a mně po pravici ti, kteří cítí v sobě odvahu následovati mne!“ Okamžitě všickni se postavili po pravici. Vybral si z nich dvě stě padesát mužů se spolehlivými důstojníky, poručil jim vstoupiti na loď a pravil: „Lituji, že mohu

vám dáti za protivníky jen nepřátele nehodné vás, mořské lupiče jen a vrahy; ale vlast ukládá vám tuto práci, byste na novo zasáhli jako koště do té hromady smetí. Přitlačte pevně a bude to naposledy!“ Nové mužstvo jako elektrisováno opouštělo přístav volajíc: „Ať žije Garcia Moreno!“ Konservativci odpovídali na břehu tímtež voláním, kdežto radikálové vyměňovali ironické útrpné pohledy. Počítali, že již nespatri nenáviděného odpůrce svého, anebo že jej uvidí jako zajatce neb mrtvého. Nad to právě obdrželi zprávu, že Urbina útokem donutil ku vzdání se posádku ze Santa-Rosy, a že o jednu goëlettu rozmnožil své loďstvo, tak že měl čtyři koráby.

Dne 26 června za ranního úsvitu Guayas, Bernardino a goëletta, které se nalézaly v rejdě Jambeliské, kdežto Washington byl v dosti vzdálené zátocě, poznaly Talcu, která hnala se rychle proti nim, provázena malým parníkem Smyrkem. Nabily svá děla a byly pohotově ke všemu. Když se lodě přiblížily na doslech, otázaly se, kdo jsou noví příchozí. „Vzdejte se,“ bylo jim odpověděno, „Garcia Moreno jest na palubě naší.“ Vypálily, zatím co president pořádal svých dvě stě padesát statečných vojinů a pravil jim: „Pouze jediný výstřel, po něm revolver do ruky a dýku do zubů a útokem na koráb.“ Tento jediný výstřel byl tak dobře mířen, že způsobil veliký průlom do boku Guayase. Talca, jsouc bystřejší, obrátí se a vrazí svou příď do zejícího otvoru; Garcia Moreno, s nadšením následován, vymrští se na můstek Guayase a sráží vše, co postaví se na odpor, a teprve, když loď se potápí, dává znamení k návratu. Pouze čtyřicet pět povstaleckých vojinů a lodníků přežilo tu řež; byli vzati na Talcu. Ber-

nardino a goëletta, vidouce to, sklonily své vlajky.

Zatím Smyrk hnál se již na Washingtona, na němž byl Urbina; neopatrností bylo, že koráb tento zakotven byl příliš blízko u břehu tak že odliv zůstavil jej téměř na suchu. Nehybnost těžkého korábu a přibližování se Talcy naplnily Urbinu i jeho spřežence zděšením. Zachránili se v člunech anebo plováním, zanechavše na lodi pokladnu a množství listin velmi kompromittujících pro jejich přátele a přívržence v zemi, jakož i tři sta zajatců ze Santa Rosy, kteří s jásotem vítali své osvoboditele. Tak zmocnil se Garcia Moreno celého loďstva Urbinova.

Pravili jsme, že z posádky státní lodi Guayasú zůstalo čtyřicet pět mužů. Garcia Moreno si je předvolal. Sedmnácte z nich bylo odvedeno proti své vůli, jak jim druzí dosvědčili; těmto udělena milost bez obtíží. Ale osmadvacet ostatních bez milosti popraveno. Kněz, kterého Garcia Moreno s sebou vzal a který je před popravou zpovídal, žádal o milost pro posledního z nich. President byl již nakloněn jeho prosbě vyhověti, když tu zpozoroval na odsouzení část z uniformy velitele Matose.

„Byl jste mezi vrahy velitele Guayasú?“ ptal se jej s pronikavým pohledem. Nešťastník zakoktal.

„Žádné milosti,“ odvětil strašný soudce, „žádné milosti pro vrahy!“

Rovněž neúprosným byl k těm, jejichž vinu dokazovaly papíry nalezené na Washingtonu.

Vrátiv se do Guayaquilu dal si přivéstí advokáta, doktora Violu, který objevil se s čelem vztyčeným a s úměvem na rtech před válečnou radou. „Doktore Violo,“ pravil mu president, „vy

jako advokát máte věděti, jaký trest zasluhuje spiklenec, který vyjednával s bývalým majitelem Washingtonu o koupi tohoto korábu a vydání jeho Urbinovi? — Smrt, pane presidente; jenom nepochopuji . . . — Doktore Violo, pochopíte hned. Poznáváte tento list? — Ano jest ode mne; ale já jsem nevěděl, k jakému účelu Urbina chtěl . . . — A tento druhý list, který podává určitý návod, jak překvapiti Guayasa, poznáváte jej? — Nemohu zapíráti. — Doktore Violo, připravte se na smrt, povolují vám tři hodiny.“

Bylo dosti těch, kteří se přimlouvali za do ktora Violu. Práví se, že stará matka Garcie Morena byla mezi nimi, ale on prý jí odpověděl: „Matko má, žádejte ode mne vše, co chcete, jenom toto ne; jest potřebí, abych za každou cenu odvykl naší nešťastné zemi ty její neustálé revoluce.“ A když matka ještě naléhala naň, dal jí za odpověď toto hluboké slovo: „Matko má, vy chcete zachrániti vinníky, ale já chci zachrániti nevinné!“

Mnozí shledávali tuto přísnost přílišnou. Byla by skutečně takovou, kdyby jí nebylo nevyhnutelně potřebí k dosažení cíle; ale my nemůžeme o tom lépe rozhodovati než Garcia Moreno. Často slabost více uškodila než přísnost, neboť přinesla záhubu nejen tisícům, ale millionům. Vzpomeňme jen na nešťastného krále Ludvíka XVI., který k potrestání vinníků nemohl se odhodlati.

Když hrdina náš provedl odvážný podnik Jambeliský, chýli se již čtvrtý a dle zákona poslední rok presidentství jeho ke konci. Dal zvoliti svého nástupce a chystal se uchýliti se na své hospodářství v Guachale, které chtěl sám spravovati, by se tak zotavil, neboť tolika pracemi a rozčilením bylo zdraví jeho otřeseno. Jeho důstojná družka Rosa Ascasubi zemřela; oženil

se po druhé s Marianou de Alcazar z téže rodiny, s níž měl dvě děti: syna a dceru. Ale i tato choť byla mu smrtí brzo odňata. Ztráta tato na chvíli jej zdrtila. „Považujete mne za silného,“ pravil tehdy, „ale, ach, přátelé moji, jak jsem sláb, jak jsem sláb!“

Aby zármutek svůj zapudil, vstoupil brzo zase do života veřejného a provedl znovu postavení města Ibarry, které zemětřesením na polo bylo zbořeno. Po té zastupoval Ecuador v Limě a Santiagu při mezinárodních úmluvách, jejichž byl sám duší. Španělsko sklíčilo blokádou Valparaíso; zdálo se, že hledá záminku k opětnému získání starých kolonií. Garcia Moreno provedl uzavření obranné ligy států jihoamerických a Španělsko si věc rozmyslilo a ustoupilo.

V Limě byl by se málem stal obětí zbabělého útoku. Když vystupoval z vlaku a podával ruku své neteri, by jí také sestoupiti pomohl, tu jistý Viteri, příbuzný Urbinův, vypálil naň dvě rány z revolveru, prostřelil mu klobouk a zranil jej lehce na hlavě a na rameni. Garcia Moreno měl u sebe taktéž revolver. ale místo aby zuřivce zastřelil, udeřil jej pouze kolbou, s pomocí svého švakra dona Ignazia de Alcazar jej zadržel a když byl vrah zatčen, odevzdal svůj revolver, všemi ranami nabitý policii. Tak jednal tento muž, jež nepřátelé za mstivého vyhlašovali; neúprosný, když jednalo se o atentát na vlast, ušetřil zločince, když se jednalo jen o jeho vlastní život. Útok tento patrně byl od tajných společností osnován. Toť zřejmo z jednání soudu Limanského. Soudní tribunál, složený úplně z přátel Urbinových a členů loží, odkládal stále rozsudek nad útočníkem, až by se rozčilení veřejnosti utišilo, potom odmítl svědectví dona Ignazia de Aleazar i jeho dcery,

jako příbuzných, nedal víry leč jen spoluvinníkům útočnickovým a konečně vynesl tento nález: „Zdá se tu ovšem, že stal se pokus vraždy, ale od koho? Chtěl Viteri zabítí Garcia Morena, anebo Garcia Moreno chtěl zabítí Viteriho? Soud nenabyl o tom dostatečné jasnosti; proto nevznáší žaloby na nikoho.“ Tak dovede politická vášně působiti na spravedlnost soudců!

Zatím však president Carrion, nástupce Garcia Morena, jakož i Espinosa, který onoho k odstoupení přinutil, slabostí svou připravili zemi velké sklamaní. Oba byli mužové dobrých úmyslů, ale chtěli se zalíbiti všem stranám a chtěli býti považováni za svobodomyslné a tak buřiči zase nabyli odvahy. Vojenská vzpoura vypukla v Quito, bojováno po několik hodin a bylo již na dvě stě a padesát obětí. Oči všech obraceli se k muži, Prozřetelností seslanému. jenž první dal Ecuadoru trvalý mír. Garcia Moreno za presidenta zase povolán r. 1869. Přijal volbu pouze prozatím na čtyři měsíce. Potom zvolen jeho švakr Manuel Ascasubi, a on sám jmenován vrchním velitelem vojska pozemního i námořnictva. Ascasubi přijal volbu jen na několik neděl a tak nezbývalo národnímu shromáždění než ohlásiti Garcii Morenovi jménem národa formální a nejvyšší rozkaz, jemuž se podrobil. vymínil si dříve opravu ústavy.

Revise provedena podle jeho pokynů. V čele nebylo vyryto již dogma o svrchovanosti národa, nýbrž: „Ve jménu Boha trojjediného, původce, zachovatele a zákonodárce všehomíra.“ Náboženství katolické prohlášeno za náboženství státní a z úřadů veřejných vyloučen i práva voličského zbaven, kdo by náležel společnosti od Církve zakázané. Aby také moc světská byla obnovena, presidentskému právu veta vrácena vážnost a

působivost, návrhy zákona, jimž odepřel by prezident sankci, nevrátí se k novému jednání, jak bylo dosud, po dvou měsících, ale až příštím kongressu.

Pokusy vzpoury i když s výsledkem se neselekaly, budou stíhány přísnými tresty. Konečně aby rozbroje a sváry, pochodící z častých voleb, se umenšily, bude prezident volen na šest let místo na čtyři, poslanci rovněž na šest, a senátoři místo na dvě na devět let. Tato ústava hlasováním národa schválena 14 000 hlasy proti 500. Po desítiletém boji zůstal prezident pánem situace a mohl se cele věnovati své civilisační práci.

Pokračoval v díle započatém za presidentství prvního. Zřídil dvacet kolejí a na sto škol obecných, školu vojenskou, tak zvanou „kadetku“. Vystavěl 44 kilometry železné dráhy, 300 kilometrů sjízdných silnic a tolikéž dobrých cest pro pěší a mezky, velký počet mostů přes bystřiny Kordillerské, opravil a doplnil trestní zákoník, zrušil universitu v Quito, která byla příliš „zpátečnická“ ve vědách a příliš „pokročilá“ ve falešném liberalismu, zrušil ji jen proto, by ji mohl znovu zřídit; proto hned zřídil fakultu lékařskou a školu pro krásné umění, observatoř, kterou svěřil jesuitům, těmto vystavěl krásnou kolej, kterou z vděčnosti nazvali kolejí sv. Gabriele; založil sirotčince a nemocnice, podporoval missie v Napo a získal křesťanské civilisaci několik tisíc Indiánů. Počet dítek navštěvujících školu obecnou činil v celém Ecuadoru před jeho prvním presidentstvím 8.000, po něm již 13.000 a roku 1875 dostoupil 32.000.

Ku provedení všech těchto blahodárných podniků bylo potřeba mnoho peněz. Odkud je bral? Získal je přísnou šetrností, nejprísnějším dozorem

na příjmy celní, pokrokovým rozvojem zemědělství a průmyslu, a také zachováváním vnitřního míru, který po celých šest let jeho druhého presidentství vážně porušen nebyl. Potlačení útoků Urbínových za presidentství prvního vyžadovalo velký náklad jednoho milionů piastrů (piastr skoro 5 K). Garcia Moreno vydal šest až sedm milionů piastrů jen na veřejné stavby a práce; o třetinu zvýšil služné všech úředníků státních, a přece byl prvním, jenž zavedl rovnováhu v rozpočtu státním, ano zaplatil i část národního dluhu. V posledním svém poselství pravil: „Po šest let věnovali jsme ročně milion piastrů na umoření našeho angloamerického dluhu. Těší mne, že mohu vám oznámiti, že velká kniha dluhu vtěleného bude moci býti budoucího roku zavřena a že za několik málo let zbavíme se i dluhů ostatních.“ Ještě jedno číslo: celkové příjmy státní, které za Urbiny neobnášely nikdy více než 1,200.000 piastrů, dostoupily r. 1870 na 2,240.000 piastrů a r. 1873 přesahovaly 3.000.000.

„Zlem naší doby,“ pravil Garcia Moreno jednomu poslanci, „jest, že nedovedeme říci ne. Vy se ucházíte o tento úřad pro svého přítele, byste se odvděčil jednomu ze vlivuplných voličů. Já vám odpovídám: člověk pro úřad a ne úřad pro člověka! A chcete-li své volební útraty platiti z důchodů státních, pravím vám, že okrádáte stát.“

Sám pak byl pracovníkem neúporným a všem mohl býti vzorem. O páté hodině ranní byl již vzhůru, v šest odešel do kostela na mši sv., při níž často sám knězi přísluhoval, pak konal rozjímání. V sedm hodin krátká návštěva nemocnice, vězení anebo chudé rodiny, potom pracoval ve svém kabinetu do desáté hodiny, posnídal a odebral se do vládního paláce, kdež očekávali ho ministři.

Ve čtyři hodiny vrátil se domů k obědu, po němž, pod záminkou zotavení, dohlížel na veřejné práce aneb vykonal několik návštěv. Vracel se v šest hodin a ztrávil večer ve své rodině. Když odbilo devět, manželka i syn odebrali se na odpočinek, on ale ještě dvě až tři hodiny zůstal ve svém kabinetu, četl časopisy a odbýval svou korespondenci. Takový byl jeho denní pořádek v době pokoje. Když však nějaký případ, inspekce, cesta neb vzpoura z domova jej volala, tu nebylo hodiny pro oběd ani noci pro odpočinek. Tu spokojil se sucharem a čokoládou místo všeho pokrmu. Jednoho dne jistý kněz nabízel mu své lůžko: „Díky, odpověděl Garcia Moreno, ale mé zaměstnání mi nedovoluje, abych se mazlil se svým tělem; povolím-li mu dnes žíněnku, bude se mu zítra země zdát příliš tvrdou.“ Nikdy žádnou záležitost, žádný list neodložil na druhý den pro svou umdlenost neb omrzelost. „Nesmíte se zabíjeti, řekli mu několikrát. ten člověk může počkat.“ — „Bůh může nechati čekat,“ odvětil usmívaje se, „já k tomu nemám práva. Když bude Bůh chtíti, abych si odpočinul, pošle mi nemoc anebo smrt.“ Jednoho dne přece jeho ministr a důvěrný přítel Carvajal, chtěje mu několikahodinové zotavení způsobiti, přinutil jej s ostatními ministry k návštěvě haciendy, kterou koupil. Jelo se koňmo několik mil, potom Garcia Moreno prohlížel hospodářství. Carvajal připravil hostům svým stkvostnou hostinu, výtečné doutníky a vybídl i ke kartám. Když k večeru president dával znamení k odchodu, prosil ho Carvajal, aby prodloužil pobyt svůj. dokládaje, že by za urážku považoval, kdyby nechtěl ztráviti noc pod jeho střechou „Svoluji zůstatí,“ pravil Garcia Moreno, „ale vy páni ministři, budete-li moci ztráviti zde noc a zítra o jedenácté hodině

nalézati se na svých místech?“ Ujistili jej, že ano, a dali se zase do hry. Přece však o půlnoci vrátil se Garcia Moreno do města. Na zítří v jedenáct hodin přišel jako obyčejně do vládního paláce a když tam nikoho nenalézl, poslal hned po ministrech posla, aby jim řekl, že je očekává.

Veliký tento muž čerpal všecku svou dokonalost ze své víry. Jsa katolíkem, a rozhodným katolíkem v životě soukromém, chtěl jim býti i jako hlava státu. Milo bylo poslechnouti ho, když večer předříkával celému domu večerní modlitbu, anebo když vykládal katechismus svému synáčkovi, svým služebníkům a někdy i svým pobočníkům. Každý měsíc aspoň jednou přijímal sv. svátosti. Nejsv. Svátosti úctu nejhlubší veřejně prokazoval. Bylo obyčejem v Quito od Vánoc do popeleční středy střídavě v rozličných kostelích vystavování Nejsv. Svátosti. Na konec konalo se slavné procesí s Nejsv. Svátostí. President Garcia Moreno účastnil se tohoto průvodu, ano sám chopil se korouhve, aby ji nesl; ministři následovali s hořícími svícemi v rukou. Katolický lid naplněn radostí nad tímto veřejným vyznáním víry, zasypal milovného presidenta deštěm květin. O Božím Těle kráčel ozdoben odznaky své důstojnosti před Nejsv. Svátostí, jako sluha před svým Pánem. Ministři a důstojníci vyhledali stín podél domů anebo se skrývali pod nebesa, která nesli, ale president kráčel přímo středem ulice, nedbaje slunečního žáru. Když se v Quito odbývala sv. missie, nechyběl president na žádném kázání. Svého synáčka vedl s sebou vždy za ruku. Ke konci missie, jak obyčejně, měl na památku vztyčen býti kříž. Missionář vybízel muže, aby vzali kříž na ramena svá a donesli jej na místo, kdež měl býti postaven. Tu vystoupil president a chopil se první kříže. Když to spatřili

ministři, nestyděli se následovati příkladu svého presidenta a nesli kříž s ním. Divadlo zajisté v Evropě nevidané.

Liberálové ovšem vytýkali mu tyto zevnější úkony pobožnosti a nazývali jej pokrytcem. Ale Garcia Moreno odpověděl prostě: „Pokrytství záleží v tom, že člověk jinak jedná než smýšlí; pokrytci jsou tedy liberálové, kteří mají víru, ale kteří z bázně před lidmi neodvažují se dle ní se řídit, aspoň ne v životě veřejném.“

Revoluční žurnály nešetřily potupnými názvy, které mu dávaly; „Nero theokratický, otrok jesuitů, nepřítel pokroku, netopýr oslepený Syllabem atd.“ Nadávka, odpovídal Moreno, jest mojí mzdou; pronásledovali Mistra, mohou-li ušetřiti učedníků? Kdyby mne nenáviděli pro nějakou chybu, které bych se byl dopustil, poděkoval bych jim a snažil bych se ji napravit. Ale když nenávidí u mne moji věrnost k mému Bohu, děkuji jim tím více a budu se vždycky snažiti, abych si jejich nenávisi zasloužil.“

Když Viktor Emanuel vzetím Říma míru svého násilí dovršil, byl Garcia Moreno jediným náčelníkem státu, který měl odvahu vysloviti nad tím rozhodně své rozhořčení. Z bázně před zednáři nenalezl se v celé Evropě nikdo, kdo by bezprávi toto odsoudil a proti němu zakročil. Jen tam v daleké Americe bilo vřelé katolické srdce, které cítilo se sv. Otcem. Jen Garcia Moreno se svou vládou pozdvihl hlasu svého, aby zločin nazval pravým jménem. Zaslal vládě italské notu, která byla uveřejněna v úředním listě ecuadorském. Zní pak takto:

„Podepsaný ministr zahraničných záležitostí republiky Ecuadoru, má čest podati následující

protest ministru zahraničních záležitostí krále Viktora Emanuele . . .

Prvé než pozdvihl hlasu svého, čekal na hlas mocných států evropských proti nespravedlivému a násilnému obsazení Říma, anebo spíše ještě, že Jeho Veličenstvo král Viktor Emanuel, vzdáváje samovolně úctu spravedlnosti a posvátnému úřadu vznešeného Velekněze, navrátí Sv. Stolicí území, jehož ji zbavil.

Ale jeho očekávání bylo marným: králové starého kontinentu až dosud mlčí, a Řím stále vzdychá pod útliskem krále Viktora Emanuele. Pročež vláda Ecuadoru přes slabost svou a nesmírnou vzdálenost, která ji dělí od starého světa, plní svou povinnost a protestuje před Bohem i před lidmi, ve jménu porušené spravedlnosti, ve jménu i všeho katolického lidu Ecuadorského, proti nepravému vpádu do Říma a proti zotročení Velekněze římského přese všechny úkladné sliby vždy opakované a vždy porušované, přese všechny směšné garancie neodvislosti, pomocí jichž má být zakryto potupné zotročení Církve. Protestuje konečně proti důsledkům škodlivým Svaté Stolicí a Církvi katolické, které již vyplynuly aneb ještě vyplynou z tohoto nedůstojného zneužití moci.

Podáváje vám tuto notu na formální rozkaz Excellence presidenta republiky, chce podepsaný ještě doufati, že král Viktor Emanuel napraví šlechetně žalostné účinky chvilkového záchvatu, prvé než trůn jeho slavných předků trestajícím ohněm revoluce obrácen by byl v popel.“

To ještě nebylo vše. Oloupen o své státy, zůstal papež beze všech prostředků, odkázán pouze na pomoc svých dětí. Na sněmu r. 1873 poukázal Garcia Moreno na obrod Ecuadoru pů-

sobením katolicismu, na stav financí stále utěšenější u pravil:

„Proč bychom nevěnovali oloupenému papeži desetinu desátku postoupeného státu? Dar bude skromný (asi 10 000 piastrů); ale když jsme tak šťastni, že jsme katolíky, buďme jimi logicky, otevřeně; buďme jimi v životě národním jako v soukromém.

Takovým každé doby mělo by býti chování každého národa, který drží na svou čest, ale dnes, kdy tak mnozí národové jako národové odpadají, dnes, kdy všechno konspiruje, všechno se spojuje proti Bohu a Kristu jeho, kdy zloby a zběsilosti proud tryská ze hlubin společnosti převrácené, jako když při zemětřesení ze hlubin neznámých povstávají řeky bláta; dnes, pravím, toto chování se důsledné a rozhodné ukládá se nám, neboť nečinnost při bitvě jest zradou.“

Netřeba připomínati, jak mocně dojalo svatého Otce nabídnutí toto. Pius IX. psal presidentovi:

„Nutno-li přede vším chváliti Boha, původce všeho dobra, bez něhož byste nemohl vykonati žádnou z těch velikých věcí, které vykonati míníte, slušno také chváliti Vaši obezřetnost a Vaši horlivost, když jste dovedl tolik krásných podniků provésti. Nade všechno pak blahopřejeme Vám pro zbožnost, kterou vděčen jste Bohu za všechny své úspěchy. Jsa přesvědčen, že bez mravnosti, jejíž příkazy jediné Církev zachovává a jim učí, nemohou dosíci národové pravého pokroku... Žijte dále v této svaté svobodě křesťanské, spravuje skutky své dle víry své, v úctě maje práva svaté Církve, a Bůh, jenž nezapomíná oddanosti synovské, vylije na Vás, nejdražší synu, požehnání hojnější ještě než jest to, kterým Vás již zahrnul.“

Jest ještě jeden neméně šlechetný čin, kterého směle odvážil se Garcia Moreno, totiž zasvěcení republiky Nejsv. Srdci Páně. V srpnu r. 1873 shromáždil se provinciální církevní sněm v Quito a usnesl se zasvětit celou vlast Nejsv. Srdci Páně, každoročně světit svátek tento slavně, v každé osadě zříditi bratrstvo Nejsv. Srdce a konečně v postě následujícího roku toto zasvěcení a postavení celé země pod zvláštní ochranu Nejsv. Srdce slavně vykonati.

V říjnu shromáždily se obě sněmovny zemské a Garcia Moreno pokládal za svou povinnost přičinit se, aby usnešení sněmu církevního bylo slavně provedeno. Sám podal oběma sněmovnám příslušný návrh. Sněm souhlasil s presidentem republiky a schválil zvláštním zákonem zasvěcení toto. Začíná se takto:

„Církevní sněm v Quito zasvětil zvláštním usnešením republiku Ecuadorskou Nejsv. Srdci Ježíšovu a postavil ji pod jeho zvláštní ochranu. Senát i komora poslanců jest toho náhledu, že přísluší moci zákonodárné, aby se jménem národaúčastnila aktu, který s jejich naskrze katolickým smýšlením úplně souhlasí, a který zároveň jest nejmocnějším prostředkem k zachování víry a podporování pokroku i blaha státu.“

Po tomto krásném začátku následuje čtvero ustanovení: Předně, republika vykoná zasvěcení se Srdci Ježíšovu. Za druhé, svátek Nejsv. Srdce Ježíšova prohlašuje se za zasvěcený národní svátek. Za třetí: Ve všech hlavních chrámech zřídí se oltář Nejsv. Srdce Páně. Za čtvrté, na státní útraty zasazena budiž v každém oltáři tomto mramorová deska, na níž vyryt bude dekrét tento.

Tak bylo usnešeno 8. října 1873 a provedení

presidentu Morenovi uloženo, což bylo jemu zvláště milým. Ustanoveno, aby příštího roku dne 25 března na svátek Zvěstování Panny Marie zasvěcení toto slavnostním způsobem bylo vykonáno.

Přípravy ke dni tomuto byly zvláštní. Všickni věřící dle rozličných stavů připravili se k tomu missiemi a duchovními cvičeními. V jednom klášterním kostele konány třikráte pro muže a dvakráte pro ženy. V prostranném kostele jesuitském v Quito konány nejprve pro všecken lid, pak pro muže, pro ženy, pro vzdělance, pro studenty nižších i vyšších škol a konečně také i v kasárnách pro vojáky.

Konečně nastal den 25. března. O 10. hodině měla slavnost započítí. Velechrám městský stojí na rozsáhlém náměstí; na pravo jest budova vládní, na levo městská radnice a proti hlavnímu vchodu biskupský palác. Uprostřed stojí krásná kašna a odtud rozbíhají se hvězdovité cesty do zelených stromoradií, mezi nimiž nalézají se květinové zahrady. I tato krása jest dílem Morenovým.

Když hodina ke službám Božím stanovená udeřila, vyšel arcibiskup z paláce k velechrámu, provázen kapitolou a městským duchovenstvem. Současně vyšel president z vládní budovy, provázen ministry a úředníky. Řeholníci všech mužských klášterů vedli jej v průvodu do velechrámu. Vojenské hudby hrály vybrané skladby.

Při slavnostních službách Božích dalo se zasvěcení duchovní i světské vrchnosti jakož i všeho lidu a celé republiky Nejsv. Srdci Ježíšovu. Až podnes jest to první a jediný stát, který zvláštní ochraně Nejsvětějšího Srdce se odevzdal a zasvětil.

Ježto velechrám nemohl množství lidstva pojmouti, nemohlo se vojsko účastniti. Pro ně ko-

náno zasvěcení toto po několika dnech, při tom pak slíbili vojáci božskému Srdci, že každoročně v ten den přijmou sv. svátosti, obnoví toto zasvěcení se a vypudí z kasáren všechny hříšné zábavy.

Hned následujícího roku, jak na muže sluší, slovu dostáli. Konali nejprve duchovní cvičení, jako předešlého roku. Jesuita, který jim kázal, vypravuje o pobožnosti těchto vojinů takto :

„Prostí vojinové, poddůstojníci, důstojníci i vrchní velitelové a úředníci zpovíдали se téměř všickni. Při tom nutno povážiti, že až dosud bylo u vojska v činné službě téměř pravidlem nezpovídati se, vyjímajíc nebezpečenství smrti.

Jak dojemnou byla slavnost společného přijímání vojinů s veliteli v čele, kterou slavili jsme následující neděli v našem chrámu.

Nával k tomuto úchvatnému aktu byl veliký; slavnost zvyšována hudebními krásnými vložkami; na konec v promluvě vložil jsem jim na srdce nutnost i prostředky setrvání v dobrém. Po té padli všickni na kolena a učinili trojí předsevzetí: první, nemluvit špatné řeči; druhé, vyhýbat se příležitosti ke hříchu; třetí, v pokušení a nebezpečenství doporučeti se Nejsv. Srdci Ježíšovu i Mariinu. Na to hned následovalo slavnostní zasvěcení se Nejsv. Srdci Páně. Z tváří vojinů září pokoj a štěstí dobrého svědomí. Byla to slavnost povznášející a pro mnohého den prvního neboť druhého sv. přijímání.

President byl toho všeho nejen účastníkem, ale i původcem. Aby dílo své jaksi dovršil, udělil Garcia Moreno politickým provinilcům všeobecnou amnestii. Vyjmuty byly pouze zločiny sprosté a odkázány příslušným soudům.

Myslilo by se, že akt tento odzbrojil všechny odpůrce a získal je Morenovi, ale nebylo tomu

tak. Když uplynula šestiletá doba presidentství, našel se přece liberální katolík, který postavil se proti Morenovi jako kandidát; jmenoval se Borrero; zřejmého stranníka svého neodvážily se lože zednářské kandidovati. Avšak 23.000 voličů prohlásilo se pro novou volbu Garcie Morena. Protikandidát obdržel pouze 70 hlasů. Většina veliká; ale tajné společnosti usnesly se opřít se nové šestileté vládě Morenově stůj co stůj. Na smrt odsoudily náčelníka státu, který se odvážil vztyčiti prapor Kristův.

Aby veřejné mínění bylo připravováno, objevovaly se v časopisech celého světa články, ve kterých dovoláváno se osvoboditele pro lid ecuadorský, „jenž úpí pod ohyzdnou vládou jesuitskou, která postavila guillotinu, neustále pracující.“ Pařížský list „Monde maçonnique“ prohlásil Garcii Morena za zrádce, ježto dle něho byl druhdy postulatem lože guayaquilské, což bylo zrovna tak zednářskou lží, jako že Pius IX. přijat byl za člena lože v Severní Americe. V Americe uveřejňována spousta pamfletů, vybízejících k vraždě; v městě Limě, kteréž po většině bylo městem zednářským, hledali vrahy téměř veřejně Garcia Moreno věděl dobře o ničemném spiknutí tomto, což dokazuje krásný jeho list, který zaslal Píovi IX. zní takto:

„Byv opět zvolen na dobu šesti let, abych vládl katolické republice této, prosím za Vaše požehnání, Svatý Otče. Nové období presidentské počne 30. srpna, kteréhož dne musím složit novou přísahu ústavní, a tu bude pak mou povinností úředně to Vaší Svatosti oznámiti. Ale činím tak již dnes a zároveň prosím Vaší Svatost, aby modlila se za mne k Bohu, by mně s hůry uděliti ráčil síly a osvětlení, jehož jest mi třeba, bych zbožným dítětem našeho Spasitele a poslušným

sluhou jeho neomylného náměstka zůstal. Dnes již chrlí proti mně lože sousedních zemí, Německem podněcované, spousty nejhrubších urážek a pomluv, a hledají tajně prostředky k mému zavraždění. Více než jindy potřebuji ochrany božské, abych žil i umřel v obraně našeho svatého náboženství i této drahé republiky, k jejímuž řízení mne Bůh povolal. A přece považuji se za šťastného, že jsem nenáviděn a tupen pro svou lásku k božskému Spasiteli svému. Neskončeně šťastným bych se považoval, kdyby mi požehnání Vaší Svatosti vyprosilo tu milost s nebe, abych krev svou prolil za Toho, jenž Bohem jsa, ráčil dříve krev svou za mne vylíti a sebe za nás obětovati na dřevě kříže.“

A tato touha jeho měla brzo dojíti splnění. Dne 26. června obdržela jeho manželka ke svému svátku zvláštní blahopřání; na malém lístku stála slova: „Blahopřeji, ale — bděte nad svým manželem.“ Dne 2. srpna psal mu jeden řeholník z Lacatungy, a označil mu jistého člověka jménem Rayo, který pro zpronevěry v Napo úřadu byl zbaven, a který potom usadil se v Quito jako sedlář, ten že jest jistě jedním ze spiklencův. „Rayo?“ zvolal president; „činí se mu křivda, viděl jsem jej dnes u sv. přijímání.“ Bídník tento dovedl se tak přetvařovati, že ho Garcia Moreno požádal, aby ke dni 10. srpna na slavnost neodvislosti zhotovil sedlo dětské pro syna jeho Gabriele. Přátelé prosili ho, aby učinil opatření pro bezpečnost své osoby, načež president odpovídal: „Spoléhám na Boha; a budu-li zavražděn, stane se to jen tenkrát, bude li mne Bůh míti za zralého pro nebe . . . Ostatně co platna všechna ostražitost proti lidem, kteří vytýkají člověku, že jest křesťanem? Kdybych chtěl těmto

lidem se zalíbiti, zasloužil bych to, abych byl zabit. Od toho okamžiku, kdy oni přestali se báti Boha, život můj není více bezpečen."

Dne 4. srpna napsal starému svému příteli ze studií, Aguirreovi: „Předtucha, kterou jsem vám před několika měsíci vyslovil, hned se uskuteční. Mám býti zavražděn; jsem příliš šťasten, že umru pro víru. S Bohem; uzříme se zase v nebesích."

Dne 5. srpna obdržel z Limy dopis, kde se mu oznamovalo, že obmýšlené jeho zavraždění jest tam stálým předmětem rozhovoru, ano, že se našli lidé, kteří praví, že již čin ten byl vykonán. Večer, když klidně dal se do práce, aby dokončil své poselství, které dne 10. chtěl předčítati sněmovně, vnikl k němu, nedbaje zbraňování pobočnickova, jistý řeholník, který mu oznámil, že se to má státi zítra, naskytne-li se spiklencům příležitost. „Obdržel jsem již mnoho takových výstrah," odpověděl president, „ale když jsem vše uvážil, shledal jsem, že jen jediného opatření držeti se mohu, býti přichystánu objeviti se před Bohem." A dal se opět do své práce. Pozorovalo se, že velkou část noci ztrávil na modlitbách.

Ráno dne 6. srpna, na svátek Proměnění Pána Krista, asi o 6. hod odebral se dle zvyku svého do kostela sv. Dominika na mši sv. Byl to první pátek v měsíci, den zvláště zasvěcený Nejsvětějšímu Srdci. Jako mnozí jiní věřící, tak i president přistoupil ke stolu Páně a přijal Eucharistického Boha zajisté jako pokrm na svou cestu poslední, neboť po tolika výstrahách, které se všech stran obdržel, nemohl sobě tajiti, že nalézá se v nebezpečnosti smrti; také prodloužil své díkůčinění až do osmé hodiny.

Spiklenci, kteří byli známi dle tobo, že byli

stálými hosty vyslanectví peruánského, cíhali naň od rána. Sledovali jej povzdálí až na náměstí sv. Dominika, kde po čas mše sv. zůstali, brzy v malých skupinách, brzy zase svá pozorování sobě sdělující. Soudilo se, že chtěli jej přepadnouti při vyjití z kostela, ale že pro nepředvídanou překážku, snad pro velký počet věřících, upustili od vykonání svého záměru. President vrátil se klidně domů, ztrávil nějaký čas ve středu své rodiny, potom odebral se do svého kabinetu, by ještě naposled přehlédl své poselství, které téhož dne chtěl přečísti svým ministrům. V 10 hod. bylo mu od policie a brzo také se strany přátelské oznámeno, že vrahové již naň cíhají. Na to řekl Moreno pouze jediné slovo: „zbabělost“, a pracoval klidně dále.

O jedné hodině máje s sebou drahocenný rukopis, který měl býti jeho testamentem, odebral se provázen svým pobočníkem do vládního paláce; na cestě zastavil se u příbuzných své choti. Ignacio de Aleazar, který jej velice miloval, pravil mu smutně: „Neměl byste vycházeti ven neboť nemůžete nevědět, že vaši nepřátelé sledují vás za každým krokem.“ — „Nestane se, leč jenom to, co dopustí Bůh. Jsem v jeho ruce vždy a všude.“ Tak zněla odpověď presidentova. Ježto bylo velké horko, přijal nějaký nápoj, který jej přivedl náhle do potu, proto také zapjal svůj svrchník, okolnost na pohled nepatrná, kterou však třeba vytknouti. Po chvíli bylo jej viděti jíti ku vládnímu paláci a za ním jeho pobočníka Pallaresa.

Té chvíli byli spiklenci shromážděni v jedné kavárně na náměstí, odkudž oběť svou pozorovali. Když jej spatřili, vyšli jeden po druhém a skryli se za sloupy peristylu, každý na místě, které ustanovil náčelník jejich Polanco; tento odebral

se pak na druhou stranu náměstí, aby odstranil nahodilé snad překážky a bděl nad celým podnikem. Byla to chvíle pro vrahy zajisté strašná. Prve než vstoupil do paláce, chtěl Garcia Moreno pokloniti se Nejsv. Svátosti, která byla v kathedrále ku počtě Nejsv. Srdce právě ten den vystavena. Dlouho klečel na dlažbě chrámové pohřížen v hlubokou pobožnost. Jako když noční tmy se blíží, předměty oku se ztrácejí a příroda ve slavnostní ukládá se klid, tak i v této chvíli poslední Bůh vzdaluje z duše svého sluhy všecku vzpomínku na bytosti stvořené, přitahoval jej sladce k odpočinku nebeského spojení. Spiklenci již netrpělivi, neboť odkládání mohlo zmařiti jejich plány, poslali k němu dva chlapce se vzkazem, aby pospíšil, že s naléhavou záležitostí jest v paláci očekáván. Garcia Moreno hned vstal, opustil kostel, vystupoval po schodech ku peristylu a učinil již asi sedm kroků ku bráně paláce, když tu Rayo, který jej sledoval, vytáhl zpod pláště svého ohromný nůž a zasadil mu jím hroznou ránu do ramene. „Bídny vrahu!“ zvolal president obrátiv se, a marně snažil se vytáhnouti svůj revolver ze zapjatého svrchníku; ale již Rayo zasadil mu novou ránu do hlavy a ostatní spiklenci vypálili naň ze svých revolverů. Té chvíle mladík jeden, který se tu nahodil, chopil Raya za rameno, ale byv od něho zraněn, musil jej pustiti. Zasažen kulemi s hlavou zkrvácenou zamířil hrdinný president, stále svou zbraň hledaje, v to místo, odkud vyšly rány, když tu Rayo dvěma ranami svého nože posekal mu ruku levou a pravou téměř odřízl. Tu spiklenci vypálili druhou ránu, oběť jejich se zapotácela; ještě opřel se president o ballustrádu a skácel se pak s výše asi pěti metrů na náměstí. Když tu ležel na zemi zkrvácený,

hlavu rukou podpíraje, přiběhl Rayo, jako zuřivý tigr, a vrhl se naň, aby své dílo dokonál. „Umři, kate svobody!“ křičel, bodaje jej nožem do hlavy.

Posledně otevřel křesťanský hrdina ústa svá a pravil klidně: „Pero Dios no se muere, ale Boha zavraždití nelze!“ Toť poslední jeho vyznání víry.

Výstřely přilákaly zvědavce k oklům. Po-bočník Pallares běžel do kasáren pro pomoc, zatím však Polanco, Cornejo, Andrade a ostatní vrahové prchali křičíce: „Tyran jest mrtev!“ Ženy vyběhly z krámů pod peristylem a brozně nařikaly kolem presidenta ležícího v krvi na zemi. Náměstí naplnilo se poděšenými lidmi, vojáky hledajícími vraby, kněžími, kteří přišli ve spěchu, aby raněnému poskytlí poslední náboženské útechy. Tento nemohl mluvit ani se pohnouti, jenom pohled prozrazoval známku života a vědomí. Od-nesli jej do kathedrály k Sedmiboletné Matce Boží a odtud do příbytku kněze sakristána, by mu ovázali rány; vše bylo marné, na zsinalých rtech bylo viděti, že dokonává. Jeden kněz otázel se ho, zdaliž odpouští svým vrahům; umírající živě přisvědčil. Uděleno mu rozhrěšení a poslední pomazání za pláče a nářku všech přítomných. Ve čtvrt hodině, po hrozném tragédii u paláce, do-konal.

Zatím vrahové v té čtvrt hodině zmizeli, vyjma Raya, ježž kule určená presidentovi zranila na noze. S námahou se vzdaloval, doufaje, že vypukne radikální revoluce, když tu byl zuřivým lidem najednou obklíčen i vojáky, kteří hrozili na kusy jej roztrhati. Jeho domýšlivost změnila se v hrůzu a zděšení; vyřázel nesouvislá slova: „Co mi chcete, osvobodil jsem vás...!“ Najednou vykřikl jeden voják na zástup: „Odstupte!“ Zástup

uposlechl, vojín namířil svou pušku na vraha, vypálil a vrah skácel se mrtev, střelen byv do čela. Mrtvola jeho byla pošlapána a potupně na hřbitov dovléčena, kde potom vdova jeho dala mu vykopati hrob. Poukázky na banku Peruánskou nalezeny byly v jeho oděvu . . .

Campuzano patrně také doufal v radikální pronunciamiento, ale vida rozhořčenost lidu snažil se ukrýti . . . Podle zděšeného pohledu tušili vojín vraha a uvrhli jej do vězení. Slibovali mu, že si zachová život, udá-li jména svých spoluvinníků. „Jest to marné,“ zvolal nešťastník: „druhové moji by mně milost nedali; raději chci býti zastřelen, než úkladně dýkou probodnut . . .“ Cornejo utekl do lesa, kde byl od lidu dopaden a vojenskému soudu vydán. Doznal, že duší spiknutí byl doktor Polanco, a umřel kajicně . . . Doktor Polanco, který měl na zločinu jen morální účastenství, odsouzen na deset let do žaláře. Po dvou letech, když se strhl boj mezi konservativci a radikály, podařilo se mu z vězení uniknouti. Vmísil se hned v boj, chrlil rouhání a velel vojákům, aby stříleli na prapor Nejsv. Srdce, když tu střelen byl kulí do čela a hned mrtev padl. Bůh jest někdy méně shovívavým, než vojenský soud . . .

Lékařská fakulta mrtvolu prezidentovu úředně ohledala. Mučedník obdržel šest ran střelných a čtrnácte ran nožem, z nichž jedna pronikla až k mozku. Smrtelných ran napočteno osm. Na prsou prezidentových nalezen ostatek sv. kříže, škapulíř Utrpení a Nejsv. Srdce Páně; na krku měl zavěšený růženec s medailkou, na níž na jedné straně byl obraz Pia IX. a na druhé sněmu vatikánského. Obraz papežův byl skropen krví Garcia Morena, jakoby na znamení, že láska

k Církvi a papeži stala se příčinou smrti slavného mučedníka. Byla u něho nalezena také Agenda, celá denními poznámkami popsaná. Na poslední stránce napsáno tužkou několik slov, která stačí k charakteristice duše světce: „Můj Pane Ježíši Kriste, dej mi lásku a pokoru, a dej mi poznati, co mám učiniti dnes pro Tebe . . .“

Jakmile se žalostná událost rozhlásila, celé město pokrylo se smutkem. Ulice černě dekorovány; nebylo ani stopy nějaké výtržnosti . . . Po tři dny bylo tělo na ozářeném světly katafalku vystaveno. Seděl na lenošce, ozdoben odznaky svého úřadu, obklíčen strážemi, tak že zdálo se, že usnul. Vrahové pokryli ranami jeho tělo, ale nezasáhli jeho vznešeného obličej, jehož mužnou fysiognomií každý mohl poznati. Poslanci ubírající se do sněmovny, potkávali nekonečné průvody mužů, žen i dětí, kteří pomodlivše se u mrtvoly, vraceli se, hořké prolévající slzy. „Ztratili jsme otce svého, volali, krev svou dal za nás.“ Nebylo nikdy dojemnějšího divadla.

Dle ústavy vicepresident, don Javier León, prohlásil se za hlavu výkonné moci, otevřel sněmovní zasedání a předložil sněmovně poselství, celé zbrocené krví, které u mrtvoly bylo nalezeno. S nábožným mlčením vyslechnuto jeho čtení; budiž tu uvedeno několik vět z tohoto testamentu velkého muže:

„Není tomu dávno, co Ecuador opakoval ještě truchlivý stesk, který osvoboditel Bolivar vyjádřil v posledním svém poselství sněmu r. 1830 slovy: Musím doznati, že neodvislost jest to jediné, co jsme získali, vše ostatní jsme ztratili.

Od té doby, co naději v Boha kladouce, vzdálili jsme se od proudu bezbožnosti a apostasie,

který v těchto dnech zaslepenosti zachvacuje svět, a co jsme se zreorganisovali r. 1869 jako národ v pravdě katolický, vše se obrací den ode dne k dobru a štěstí naší drahé vlasti.

Ecuador byl kdysi tělem, z něhož, jak se zdálo, zmizel život, jež pak jako mrtvola napačeno bylo množstvím hrozných červů, které v temnu hrobovém plodí pokročilou hnilobu. Dnes však jest naše vlasť jako Lazar z hrobu povstalý, životu navracený, který však ještě svázán jest plátny, která mrtvého zahalovala, to jest, zbytky oné bídy a oné zkázy, v níž jsme pohřbeni leželi.

Abych slova svá ospravedlnil, postačí, podat vám přehled pokroku, který za tato poslední léta jsme učinili. — A aby pokrok, který jsme v této periodě obnovy učinili, patrnějším se stal, porovnáám nynější stav země se dřívějším, nikoliv abych sám sebe vynášel, ale bychom Toho velebili, jemuž za všechno děkujeme a jež jako svého Vykupitele a Otce, jako svého Ochránce a Boha ctíme . . .

Dokonám v několika dnech období mandátu, který mi byl svěřen r. 1869. Republika těšila se odpočinku po šest let, a po těch šest let kráčela odhodlaně cestou pokroku, pod patrnou ochranou Prozřetelnosti. Oč většími byly by výsledky dosažené, kdybych měl všechny ku vládě potřebné vlastnosti, jichž se mi na neštěstí nedostává, anebo kdyby ku konání dobra stačilo, po něm vroucně toužiti.

Dopustil-li jsem se chyb, prosím vás tisíc a tisíckrát za odpuštění, a za toto odpuštění prosím se slzami nejupřímnějšími všechny své krajany, a prosím je, aby uvěřili, že vůle má nikdy nepřestala sledovati jejich dobro. Jestliže naproti tomu myslíte, že některá věc se mi podařila, připište nejprve zásluhu toho Bohu a Neposkvrněné Roz-

davatelce pokladů milosrdenství jeho, potom i sobě samým, lidu, vojsku a všem těm, kteří v různých odborech vlády mi pomáhali s takovým porozuměním a věrností plniti těžké povinnosti mé.“

Na toto záhrobní poselství odpověděla sněmovna způsobem důstojným toho, jejž oplakávala:

„Uvažujce, že Excellence don Gabriel Garcia Moreno pro rozsáhlé své vědomosti, jakož i pro vznešené své ctnosti zasluhuje zaujati první místo mezi dětmi Ecuadoru, že zasvětil svůj život i vzácné dary ducha svého obnově a velikosti Republiky, postaviv instituce sociální na pevný základ zásad katolických, že, plně svou povinnost, čelil bez bázně pomluvě i bezbožnému posměchu, že miloval náboženství i vlast tolik, že až život svůj dal za ně . . .

Senát i sněmovna poslanců usnáší se: Ecuador prostřednictvím zástupců svých vzdává památce Excellence dona Gabriele Garcie Morena čest neskonalé vděčnosti své, a aby oslavil jej podle zásluh jeho, udílí mu jméno Obnovitele vlasti a Mučedníka civilisace katolické.

K uchování jeho smrtelných pozůstatků bude zřízeno na místě, které výkonná moc naznačí, mausoleum, důstojné tohoto velikého muže, a aby jeho jméno slavné účtě i vážnosti potomstva bylo odporučeno, bude k jeho cti postavena socha z mramoru, která na podstavci svém bude míti nápis tento: Garcii Morenovi, nejšlechetnějšímu z dětí Ecuadoru, zemřevšímu pro náboženství i vlast, vděčná Republika.

V poradních sálech městských rad i ostatních úředních shromáždění postaveno bude poprsí Garcie Morena s nápisem: Obnoviteli vlasti, mučedníku civilisace katolické.

Národní silnice a železná dráha, hlavní díla zemřelého presidenta, poneseu jméno Garcie Morena.“

V pohřební řeči pak promluvil zástupce vlády k lidu takto:

„Ztratili jsme velikého muže; tato ztráta dotýká se nejenom Ecuadoru, ale celé Ameriky, ano všeho vzdělaného lidstva. Moreno měl velikého ducha a tací mužové mají svůj význam ne pouze pro jediný národ, a jejich vliv není jen na čas života omezen, oni náležejí všem národům a všem věkům a září jako slunce, které světlo své veškerému lidstvu sesílá. V Morenovi byl veliký duch, jemuž dvě myšlenky nebeské nedaly oddechu: byla to láska k Církvi katolické a láska k vlasti. Láska k vlasti učinila jej velikým pro Ecuador, a láska k Církvi katolické učinila jej velikým pro Ecuador, pro Ameriku, pro celý svět.

„Že tedy náboženství a vlast tak vroucně miloval, že za obě mučednickou smrt podstoupil, a že národ náš nesčetnými a nepomíjitelnými dobrodiními pozemského, duchovního, mravního a náboženského řádu zahrnul — usnesli jsme se poctiti jeho jméno a dali jsme mu název:

Obnovitel vlasti a mučeník civilisace katolické.“

Toť zajisté nejkrásnější náhrobní nápis, jaký může dobrodinci a vládci svému dáti vděčný národ.

Garcia Moreno opět podává důkaz, že dobrý katolík nejlepším jest vlastencem, že láska k vlasti a láska k Církvi dobře snášejí se v jednom srdci.

Přichází nám na mysl Novákův obraz svatého Křištofa (Christofora). Obrovitý muž nese na rameni malého Ježíška přes rozvodněnou řeku. Tak může ikonografie budoucnosti vyobrazovati i Garcii Morena. Také on jest obrem, velikánem daleko převyšujícím trpasličí postavy svého okolí, také on nesl Krista, jeho náboženství, jeho Církev, jeho zájmy obrovskou silou proti kalnému proudu

bezbožectví a bídných vášní své doby. Zdá se, že podlehl. Avšak, zdaž nebyla vytouženým cílem jeho života smrt mučnická pro Krista a jeho Církev, zdaž nevyprošoval si k tomu požehnání sv. Otce? My lidé malicherní nechápeme této výše velikého ducha, my nemůžeme proniknouti pásmo úradků Božích.

Garcia Moreno dosáhl koruny mučednické, po níž toužil, ale vrahové jeho nedosáhli svého cíle. Nepropukla revoluce radikální, jakož očekávali, ale naopak prozatímná vláda pokračovala ve šlépějích šlechtného presidenta. Ecuador zůstal republikou katolickou. Vláda usnesla se zříditi národní basiliku ku počtě Nejsv. Srdce Ježíšova, odůvodňujíc dekret tento úspěchy země, kterých dosáhla republika za zřejmé ochrany Všemohoucího. Lid přijal myšlenku vlády s nadšením; dne 10. srpna 1883, v památný den oslavy neodvislosti Ecuadoru, položen základní kámen velikolepé svatyně. Tak ukázala se republika ecuadorská tím, čím učinil ji Garcia Moreno, zemí Nejsv. Srdce Páně. Teprve v posledních létech minulého století, zdá se, že zapomněl Ecuador na poslední odkaz velikého svého syna. Úsilí zednářských loží proti Církvi vzplanulo na novo a nikoliv bez výsledku. Kéž slavný mučedník civilisace katolické vyprosí Církvi opětného vítězství a vlasti své míru a blahobytu, který kvete na půdě zásad katolické víry! *)

*) Životopisný obraz tento nakreslen blavně dle velmi obšírného spisu: Garcia Moreno, par le R. P. A. Berthe, z kongregace Nejsv. Vykupitele. Paris. 1888.

R. 1889. č. 1. **Naši přátelé.** Obrázky ze života lidumilů a spolků lidumilných. Podává Karel Kramář. 25 kr. — č. 2. **Z našeho kraje.** Obrázek z počátku šestnáctého stol. Od Boh. Brodského. 40 kr. — č. 3. **František de Paula** kardinál ze Schönbornů, kníže-arcibiskup Pražský. Napsal Dr. Kl. Borový. 20 kr. Cena těchto 3 čísel 55 kr.

R. 1890. č. 1. **Časové obrázky.** Kreslí J. Ježek. 50 kr. — č. 2. **Pro viru oteckou.** Dějepisný obraz. Napsal Alois Dostál. 30 kr. — č. 3. **Hlasatelé svobody.** Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. Cena 50 kr. — č. 4. **Dobré vychování, základ štěstí.** Povídka ze života řemeslnického od M. Kamenáře. Cena 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1891. č. 1. **Hradištský zeman.** Napsal Al. Dostál. 30 kr. — č. 2. **Nevěřící věřící.** Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. 50 kr. — č. 3. **Nástin svobodného zednářství.** Dle pramenů vypsál V. Sladomel. 30 kr. — č. 4. **O náboženské lhostejnosti.** Napsal Jos. Pošmourný. 25 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1892. č. 1. **Jošt z Rosenberka a jeho doba.** Složil Fr. J. Hamršmid. 40 kr. — č. 2. a) **Šichtářka.** Obraz ze života dělnického. — č. 2. b) **Bez stávky.** Dělnický obraz. Napsal Alois Dostál. 40 kr. — č. 3. **Z kraje Hradeckého.** K dějinám katol. reformace. Napsal P. J. Svoboda. 80 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1893. č. 1. **Hluchoněmá.** Obraz ze skutečnosti. Napsal A. Dostál. 30 kr. — č. 2. **Zázraky ve světle zdravého rozumu.** Napsal Jan Pauly. 45 kr. — č. 3. **Za viny předkův.** Dějepisná povídka. Napsal Al. Dostál. 35 kr. — č. 4. **Za vpádů Bedřichových.** Črty a obrázky historické. Napsal Fr. J. Košťál. 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1894. č. 1. **Průvodce katolíka do Ameriky.** Napsal F. Novodvorský. 80 kr. — č. 2. **Dědův vychovanec.** Povídka od A. Dostála. Pod štítem ochranným. Dějepisný obraz od téhož. 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1895. č. 1. a) **Ve škole života.** Obraz z českého venkova od Aloisa Dostála. — č. 1. b) **U strýce.** Obraz novověký. Napsal Alois Dostál. 30 kr. — č. 2. a) **Život blahoslaveného Jana La Salle.** Dle vlastiny zpracoval Fr. Janda. — č. 2. b) **Jiná krev.** Obrázek. Napsal B. Brodský. 60 kr. — č. 3. Dostál, **Můj národ.** Ráz, Zmařený život. 40 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1896. č. 1. a) **Daniel O'Connell, osvoboditel Irska.** Příspěvek k jeho životopisu podává J. Ježek. — č. 1. b) **Pan poslanec.** Obrázek z naší doby. Napsal Boh. Brodský. Cena 60 kr. — č. 2. **Život bl. Jana Gabriela Perboyre,** kněze společnosti misijnářů. Dle vlastiny zpracoval Fr. Janda. Cena 80 kr. — č. 3. Dostál, **Slavičí stezka na Křivoklátek.** 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1897. č. 1. **Ze života sv. Vojtěcha.** Pověsti z luhů domácích a cizích sebral J. Ježek. Cena 24 kr. — č. 2. a 3. **Dle nadace.** Obrázek Aloisa Dostála. **Zmařené na-**